

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 30 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų A. L. s. Bukaviniene, Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja) ir Donato Šerno (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos, kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 28 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos, ieškinį atsakovams „Veolia Environnement S. A.“, „Veolia Energie International S. A.“, uždarajai akcinei bendrovei „Vilniaus energija“, uždarajai akcinei bendrovei „Litesko“, uždarajai akcinei bendrovei „ICOR“, A. J., L. S. ir A. Z. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių valstybės vardu veikiančios institucijos pareikšto ieškinio dėl valstybei padarytos žalos atlyginimo kvalifikavimo, teisės normų, nustatančių valstybės atstovų ratą ir jų įgaliojimus, taip pat teisės normų, reglamentuojančių jurisdikciją tarpvalstybinio pobūdžio bylose, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydama priteisti iš atsakovų 240 703 696 Eur žalos ir patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
3. Ieškovė nurodė, kad, inicijuodama šią civilinę bylą, ji tęsia teisių gynimą tarp jos ir „Veolia Environnement S. A.“, „Veolia Energie International S. A.“, UAB „Vilniaus energija“, UAB „Litesko“ (toliau kartu – „Veolia“ įmonių grupė) vykstančiame ginče. 2016 m. vasario 10 d. „Veolia“ įmonių grupė kreipėsi į Tarptautinį investicinių ginčų sprendimo centrą (toliau – ir ICSID) dėl tariamo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 23 d. sutarties dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos, ratifikuotos Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1992 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. I-2787 ir įsigaliojusios 1995 m. kovo 27 d., (toliau – Dvišalė sutartis) pažeidimo. ICSID pradėjus arbitražo procesą, ieškovė 2017 m. rugsėjo 17 d. pagal Dvišalę sutartį pareiškė arbitražo byloje priešieškinių dėl „Veolia“ įmonių grupės padarytos žalos Lietuvos Respublikai atlyginimo.
4. Vykstant ICSID arbitražo bylos nagrinėjimui, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) Didžioji kolegija 2018 m. kovo 6 d. priėmė sprendimą *Achmea* byloje Nr. C-284/16 (toliau – *Achmea* byla), kuriuo nusprendė, kad tokio pobūdžio valstybių narių susitarimai dėl investicijų apsaugos kaip Dvišalė sutartis yra nesuderinami su Europos Sąjungos (toliau – ES) teise. Atsižvelgdamos į šį ESTT sprendimą ES valstybės narės, įskaitant Lietuvos Respubliką ir Prancūzijos Respubliką, 2019 m. sausio 15 d. pasirašė deklaraciją (toliau – Deklaraciją), kuria susitarė nutraukti dvišalės investicijų apsaugos sutartis ir imtis priemonių arbitražo procesams nutraukti.
5. ES valstybės narės 2020 m. gegužės 5 d. pasirašė tarptautinį susitarimą dėl dvišalių investicijų sutarčių tarp ES valstybių narių nutraukimo (toliau – Susitarimas), kuriame valstybės narės susitarė, kad visos dvišalės sutartys tarp ES valstybių narių, taigi ir Dvišalė sutartis, yra nutraukiamos, investicinių ginčų sprendimas arbitraže tarp ES valstybių narių pagal dvišalės investicijų apsaugos sutartis nėra ir nebuvo galimas nuo to momento, kai abi tokios dvišalės sutarties valstybės tapo ES valstybėmis narėmis. Valstybės narės taip pat susitarė, kad ieškiniai ir priešieškiniai, pareikšti arbitražo procesuose, galės būti pareikšti nacionaliniuose teismuose, kai bus atsiimti arbitražai.
6. Ieškovė nurodė, kad atsižvelgiant į *Achmea* bylos sukeltas teises pasekmes, kurias galutinai įtvirtina Susitarimo nuostatos, ICSID arbitražo teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti tarp ieškovės ir „Veolia“ įmonių grupės kilusio ginčo. Todėl ieškovė atsiėmė savo priešieškinių reikalavimus ICSID arbitražo byloje ir, vadovaudamasi Susitarimo 8 straipsnio 3 dalimi, 10 straipsnio 1 dalimi, 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – ir Briuselio Ibis reglamentas) 7 straipsnio 2 dalimi, pareiškė ieškinį valstybės narės teisme – Vilniaus apygardos teisme.
7. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. rugpjūčio 6 d. nutartimi ieškinį atsisakė priimti, nustatęs, kad Susitarimas nėra ratifikuotas ir įsigaliojęs, o ICSID arbitražo byla nėra baigta (nėra duomenų apie tai, kad arbitražo byloje išspręstas Lietuvos Respublikos prašymas dėl priešieškinių atsiėmimo ar kad ICSID arbitražo byla nutraukta). Teismas vertino, jog tokios aplinkybės nesukuria ieškovei prielaidų pradėti atskirą bylą nacionaliniame teisme.
8. Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. kovo 9 d. nutartimi panaikino Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 6 d. nutartį ir ieškovės ieškinio priėmimo klausimą perdavė pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. sausio 18 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e3K-3-121-916/2022](#) apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

10. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. vasario 14 d. nutartimi dar kartą atsisakė priimti ieškovės ieškinį atsakovams dėl žalos atlyginimo kaip paduotą suinteresuoto asmens vardu neįgalio vesti bylą atstovo ir kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka, taip pat kaip neteisningą Lietuvos Respublikos teismams.
11. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija, įvertinusi ieškovės ieškinyje nurodytus argumentus, t. y. kad ieškovė turi materialinį teisinį suinteresuotumą, nes, „Veolia“ grupės įmonėms pareiškus ieškinį ICSID arbitražo teisme, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016 m. vasario 3 d. priėmė nutarimą Nr. 103, kuriuo įgaliojo Energetikos ministeriją atstovauti Lietuvos Respublikaiginciuose su „Veolia“ grupės įmonėmis, kad priešieškinyje ICSID arbitražo teismui ieškovė aiškiai nurodė, jog jos reikalavimai yra grindžiami ne tik tarptautine teise (ICSID konvencija), bet ir nacionalinės Lietuvos teisės normomis, reglamentuojančiomis žalos atlyginimą, kad, reikšdama priešieškinių ICSID arbitražo teisme, ieškovė objektyviai galėjo jį pareikšti tik „Veolia“ grupės įmonėms, kadangi iš Dvišalės sutarties kilęs, dabar nebegaliojantis arbitražinis susitarimas saistė tik „Veolia“ grupės įmones ir Lietuvos Respubliką, o jam dabar nebegaliojant reikalavimus gali pareikšti visiems atsakingiems asmenims, kurie, veikdami kartu su „Veolia“ grupės įmonėmis, padarė žalą Lietuvos Respublikai bendrais veiksmais, su jais nesutiko ir nusprendė, jog ieškinyje neįprastai nagrinėti keliais aspektais.
12. Visų pirma, teismas pažymėjo, kad ieškovė ieškinį dėl žalos valstybei atlyginimo asmenims pareiškė per atstovę Energetikos ministeriją, kuri atstovavimo sutartimi pagal pavedimą pavedė advokatams atstovauti Energetikos ministerijai teismuose, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 103 „Dėl įgaliojimų atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (valstybei) suteikimo“. Teismas nustatė, kad šiuo nutarimu Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 5° straipsniu, atsižvelgdama į ESTT 2018 m. kovo 6 d. sprendimą *Achmea* byloje, į Lietuvos Respublikos Vyriausybės (valstybės) pareiškėjų „Veolia Environnement S. A.“, „Veolia Baltics and Eastern Europe S. A. S.“, UAB „Vilniaus energija“ ir UAB „Litesko“ reikiamas pretenzijas dėl užsienio investuotojų teisių galimo pažeidimo, nutarė įgalioji Energetikos ministeriją atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (valstybei) atliekant visus veiksmus, susijusius su Lietuvos Respublikos Vyriausybės (valstybės) teisių ir interesų gynimu, be kita ko, Lietuvos Respublikos ir užsienio ginčų sprendimų institucijose, įskaitant visų instancijų Lietuvos Respublikos teismus, sprendžiant visus galimus ginčus su „Veolia Environnement S. A.“, „Veolia Baltics and Eastern Europe S. A. S.“, UAB „Vilniaus energija“, UAB „Litesko“ ir kitais asmenimis.
13. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad 2020 m. liepos 22 d. atstovavimo sutartyje, kuri sudaryta pirmiau nurodytų teisės aktų pagrindu ir kurioje nurodyta, jog advokatams visų instancijų bendrosios kompetencijos civilinėse bylose su Nutarime nurodytais subjektais, taip pat santykiuose su bet kokiomis valstybės ir savivaldybės institucijomis pavedama atstovauti Energetikos ministerijai tiek, kiek tai būtina klientės interesams užtikrinti, nusprendė, kad atstovavimo sutartyje nėra nurodyta, jog ja pavedama atstovauti Lietuvos Vyriausybei (valstybei).
14. Antra, pirmosios instancijos teismas, įvertinęs ieškovės pareikšto ieškinio turinį ir jame inicijuojamo civilinės bylos nagrinėjimo pagrindą ir dalyką, padarė išvadą, kad nagrinėjamas atvejis nepatenka į Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatyme nurodytus valstybės atsakomybės atvejus, nes investuotojas („Veolia“ įmonių grupė) nepasinaudojo Susitarimo 10 straipsnyje nustatyta teise ir investicinio ginčo nei iš ICSID arbitražo, nei iš SCC arbitražo (kiek tai apima reikalavimą Vilniaus miesto savivaldybei dėl Vilniaus šilumos ūkio nuomos sutarčių ir susijusių veiksmų) į nacionalinį teismą savo pasirinkimu neperkėlė, o ieškovė ieškinyje nenurodo reiškianti kokius nors regresinius reikalavimus atsakovams.
15. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė neabejojanti, kad pagal Susitarimo 8 straipsnio 3 dalį ir 10 straipsnį Lietuvos valstybė turi teisę pasinaudoti pagal nacionalinę teisę nustatytais teisminėmis teisių gynimo priemonėmis dėl priemonės, ginčijamos pagal nebaigtą arbitražo procedūrą, su sąlyga, kad pasitraukia iš nebaigtos arbitražo procedūros ir atsisako visų teisių ir reikalavimų pagal atitinkamą nutrauktą Dvišalę sutartį. Tačiau pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija sutiko su atsakovais, kad tokiu atveju ieškovės Lietuvos valstybės inicijuojamas ginčas su investuotoju dėl žalos atlyginimo (investicinis ginčas) vien dėl istorinės kilmės negali būti pripažįstamas tokiu, kuris patektų į Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo taikymo sritį.
16. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija nesutiko su ieškovės argumentu, kad minėtas įstatyminis ir poįstatyminis reglamentavimas šiuo atveju lemia valstybės teisę, perkeliant investicinį ginčą į nacionalinį teismą, kartu pareikšti reikalavimus neribotam investuotojais nesančių asmenų (atsakovų) ratui iš esmės vien generalinio delikto pagrindu.
17. Teismas pažymėjo, kad atsakovės UAB „ICOR“ pateiktoje 2022 m. sausio 31 d. mokslinėje išvadoje nurodoma, jog atsižvelgiant į tai, kad šis įstatymas yra priskiriamas viešosios teisės sričiai, jo taikymo sritis negali būti aiškinama plačiai. Atitinkamai minėto įstatymo taikymo apimtis Lietuvos Respublikos Vyriausybės poįstatyminiais aktais gali būti plečiama tik tokiu atveju, jeigu ši Vyriausybės teisė įsakmiai būtų nustatyta pačiame įstatyme. Šiuo atveju minėtame įstatyme nenustatyta galimybė išplėsti jo taikymo sritį poįstatyminiais aktais.
18. Taip pat pirmosios instancijos teismas pabrėžė, kad pateiktoje mokslinėje išvadoje nurodoma, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jau yra suformavęs gana nuosekliai ir aiškiai praktiką dėl viešojo intereso gynimo sąlygų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-314-611/2018](#)). Teismas pažymėjo, kad apibendrinant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką daroma nuitarinė išvada, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybė nėra įstatymuose įvardyta kaip institucija, turinti teisę reikšti ieškinius viešajam interesui ginti. Tai reiškia, kad ji tokios teisės neturi. Kalbant apie šilumos ūkį, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 30 punkte įtvirtinta, kad šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas yra savarankiškoji savivaldybės funkcija. To paties įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktas pateikia savarankiškos funkcijos sąvoką: savarankiškas funkcijas savivaldybės atlieka pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, išpareigojimus bendruomenei ir šiais interesais. Įgyvendindamos šias funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą. Įgyvendinant šias funkcijas, savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kai tai įtvirtinta įstatymuose, nustatoma ir kituose teisės aktuose. Vietos savivaldos įstatymo 54 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad savivaldybės dėl savo teisių pažeidimo, atsižvelgdamos į pažeidimo pobūdį, gali kreiptis į teismą. Savivaldybės vardu veikia savivaldybės institucijos pagal šiame ir kituose įstatymuose joms suteiktus įgaliojimus.
19. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad proceso dalyviai šioje byloje pateikė informaciją apie tai, jog Vilniaus miesto savivaldybė veda savarankišką arbitražo procesą (SCC arbitražą), kurį, kaip nurodoma, iš dalies dubliavo ICSID arbitražo procesas. Anot teismo, ir ieškovės ieškinį taip pat įtraukiami epizodai dėl Vilniaus miesto savivaldybės (ir kitų savivaldybių) šilumos ūkio nuomos sutarčių. Todėl, pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės ieškiniu dėl investicinio ginčo perkėlimo į nacionalinį teismą inicijuojama civilinė byla, kurios dalis tebėra arbitražinės bylos nagrinėjimo dalykas, nepaisant Lietuvos Respublikos Susitarimu prisiimtų išpareigojimų imtis priemonių arbitražo procesams nutraukti ir jų sprendimų nevykdyti.
20. Nors ieškovė ieškiniu prašo priteisti žalos atlyginimą būtent jai, savo reikalavimą grįsdama sutartiniais santykiais, kylančiais iš nutrauktos Dvišalės sutarties, taip pat iš šilumos ūkio nuomos sutarčių ir (ar) netinkamo jų vykdymo bei generalinio delikto atsakovams sukuriant neteisėtą schemą, taip grįsdama, kad ieškovė realiai gina savo, o ne vartotojų interesus, anot teisėjų kolegijos, jokio teisinio reguliavimo, užtikrinančio, jog ieškovės prašomas priteisti žalos atlyginimas būtų kaip nors paskirstytas galutiniams šilumos vartotojams, nėra. Teisėjų kolegijos vertinimu, grįsdama žalą, kaip vieną iš civilinės atsakomybės sąlygų, ieškovė ją sieja ne su konkrečiais pačios ieškovės dėl atsakovų neva atliktų neteisėtų

veiksmų patirtais nuostoliais (turtiniais praradimais), o su vartotojų patirta žala, pastariesiems brangiau mokant už šilumą. Veikimas vartotojų interesais ar bendrąja prasme visų Lietuvos žmonių labui, teisėjų kolegijos nuomone, negali būti suprantamas ir besąlygiškai tapatinamas su valstybės (Vyriausybės) savarankiška teise veikti bet kokiaje sferoje ir teikti ieškinius vartotojų vardu ir jų naudai.

21. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija sutiko su mokslinėje išvadoje daroma išvada, kad valstybė, kaip juridinis asmuo, negali veikti savarankiškai viešojo administravimo srityse, kuriose veikia ir įstatymo suteiktą kompetenciją turi konkretūs viešojo administravimo subjektai, ir kad jokie Lietuvos Respublikos įstatymai nesuteikia valstybei ar Lietuvos Respublikos vyriausybei teisės reikšti savarankiškus reikalavimus dėl Lietuvos savivaldybių šilumos ūkių nuomos konkursų rezultatų ir juose sudarytų sutarčių, tikrinti ir reikšti savarankiškus reikalavimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų ar tariamo poveikio valstybės ar savivaldybės tarnautojų sprendimams, reikšti savarankiškus reikalavimus dėl elektros energijos ir karšto vandens kainų pagrįstumo, ginti šilumos vartotojų teises. Šių funkcijų vykdymą užtikrina specialios valstybės institucijos, kurioms įstatymai suteikia atitinkamą kompetenciją.
22. Teisėjų kolegijos vertinimu, valstybė, kaip juridinis asmuo, nagrinėjamu atveju neturi savarankiško materialinio ir procesinio subjektiškumo reikšti reikalavimus fiziniams ar juridiniams asmenims pagal generalinį deliktą dėl tariamų šių asmenų teisių pažeidimo viešojo administravimo srityse, kadangi tai nepatenka į valstybės ar vyriausybės kompetenciją.
23. Pasisakydama dėl tarptautinės ginčo jurisdikcijos pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad nei Susitarimas, nei ESTT praktika šiuo atveju nenustato to, kad susitariančioji šalis turi teisę perkelti ginčą būtent į savo šalies (valstybės) nacionalinį teismą ir kad toje padėtyje, kuri susidarė po ESTT sprendimo *Achmea* byloje, valstybių narių investuotojams, besinaudojantiems viena iš pagrindinių laisvių, kaip antai įsisteigimo laisve arba kapitalo judėjimo laisve, veikiant ES teisės taikymo srityje, turi būti užtikrinta apsauga, kylanti iš tų laisvių, o tam tikrais atvejais – iš atitinkamų antrinės teisės aktų, kurie visų pirma apima nediskriminavimo, proporcingumo, teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus.
24. Teisėjų kolegija nesutiko su ieškove, kad inicijuojamas civilinės bylos tarptautinė jurisdikcija turi būti grindžiama Briuselio Ibis reglamento 7 straipsnio 2 dalimi, nes šis reglamentas netaikomas mokesčių, muitų ar administracinių byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdant valstybės įgaliojimus (lot. *acta iure imperii*).
25. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad valstybė šiuo atveju nepriklausomai vykdo investicijų skatinimo Lietuvos Respublikoje politiką, kad Lietuvos valstybės ir savivaldybių investavimas reglamentuotas Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatyme, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme, Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatyme ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme, kad Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas nustato investavimo Lietuvos Respublikoje sąlygas, investuotojų teises ir šiame įstatyme nurodytų investicijų apsaugos priemones (1 straipsnis), kad užsienio investicijas Lietuvos Respublikoje taip pat reglamentuoja dvišalės ir daugiašalės Lietuvos Respublikos sutartys dėl investicijų skatinimo ir apsaugos bei kitos tarptautinės sutartys, padarė išvadą, jog nagrinėjamu atveju ieškovė – valstybė narė, kurioje buvo investuojama, veikia kaip valdžios subjektas, kadangi inicijuoja individualų valstybės narės ginčą su investuotoju iš kitos valstybės narės, pagal susitarimus dėl viešųjų valdžios institucijų taikomos nacionalinės ir ES teisės ir tuo neapsiribojant.
26. Nesant prielaidų taikyti Briuselio Ibis reglamente ieškovės nurodomų tarptautinės jurisdikcijos taisyklių, teisėjų kolegijos vertinimu, taikytinos nacionalinės jurisdikcijos taisyklės. Pirmosios instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalis nustato, jog ginčai dėl investuotojo (investuotojų) teisių ir teisėtų interesų pažeidimo sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Ginčus tarp užsienio investuotojo (investuotojų) ir Lietuvos Respublikos dėl jų teisių ir teisėtų interesų pažeidimo (investicinius ginčus) šalių susitarimu nagrinėja Lietuvos Respublikos teismai, tarptautiniai arbitražai ar kitos institucijos. Minėto įstatymo straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad investiciniai ginčai taip pat sprendžiami atsižvelgiant į tarptautinių sutarčių nuostatas, užsienio investuotojas (investuotojai) investicinių ginčų atvejais turi teisę tiesiogiai kreiptis į Tarptautinį investicinių ginčų sprendimo centrą. Teisėjų kolegija nurodė, kad Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje ir 3 dalyje įtvirtintas investicinio ginčo nagrinėjimas arbitraže negalimas, kadangi šioje dalyje nacionalinė teisės norma prieštarauja ES normai ir negali būti taikoma.
27. Tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies negalima aiškinti atsietai ir susiaurinant taip, kad, šalių susitarimui dėl arbitražo tapus negaliojančiam, ieškovė Lietuvos Respublika, nesant kito šalių susitarimo, vienašališkai gali nuspręsti dėl savo nacionalinio teismo jurisdikcijos. Toks aiškinimas, kolegijos vertinimu, būtų neteisingas ir neatitiktų nei teisinio tikrumo, nei teisėtų lūkesčių apsaugos principų, kuriuos Lietuvos Respublika įsipareigojo gerbti valstybės narės Susitarimu nutraukiant dvišales sutartis (taip pat Lietuvos Respublikos ir Prancūzijos Respublikos dvišalę sutartį). Prisiimdama arbitražines išlygas, nors dabar ir negaliojančias, imuniteto dėl jurisdikcijos (suvereniteto nagrinėjamu klausimu) Lietuvos Respublika jau buvo atsisakiusi, todėl, teisėjų kolegijos nuomone, neegzistuoja teisinis pagrindas prisiimti tarptautinę jurisdikciją Investicijų įstatymo 6 straipsnio ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 788 straipsnio pagrindais, dėl to turi būti vadovaujamasi *domicile* principu.
28. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. birželio 28 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo 2022 m. vasario 14 d. nutartį paliko nepakeistą.
29. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės pareikštas ieškinys atitinka ieškinio dėl viešojo intereso gynimo esminius požymius, kadangi ieškovės įrodinėjama žala vertinama labai plačiai, t. y. apima ne tik valstybės interesą (bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) mažėjimą), bet, visų pirma, didelės visuomenės dalies (šilumos vartotojų) interesą.
30. Teisėjų kolegija nurodė, kad [CPK 5 straipsnio](#) 1 ir 3 dalyse, taip pat 49 straipsnio 1–2 dalyse nustatytos teisės normos patvirtina, jog kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo gali dvi subjektų grupės: 1) subjektai, ginantys jiems priklausančią teisę arba jų pačių įstatymų saugomą interesą; 2) subjektai, ginantys viešąjį interesą įstatymo pagrindu. Pastarieji subjektai, kreipdamiesi į teismą, gina ne savo pačių pažeistą teisę, t. y. įgyvendina ne savo teisę į teisminę gynybą, o specialius valstybės suteiktus įgaliojimus viešojo intereso apsaugos srityje.
31. Atsižvelgdama į pareikšto ieškinio pagrindą, t. y. ieškovei nurodant, kad atsakovė „Veolia“ įmonių grupė neteisėtai padidino šilumos ir karšto vandens kainas ir taip atliko deliktą, dėl kurio Lietuvos vartotojai patyrė ekonominių nuostolių, o tai lėmė žalą Lietuvos ekonomikai ir BVP, teisėjų kolegija konstatavo, kad valstybė ar jos įgalios institucijos galėtų kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo tik tuo atveju, jeigu įstatyme būtų nustatyta teisė valstybei, kaip savarankiskam civilinių teisių santykių subjektui, pareikšti teisme tokio pobūdžio ieškinį.
32. Nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 103 „Dėl įgaliojimų atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (valstybei) suteikimo“ (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) suteikė Energetikos ministerijai aiškius ir konkrečius įgaliojimus tiek reikšti reikalavimus Lietuvos Respublikos teismuose, tiek ir pareikšti juos „Veolia“ įmonių grupei bei kitiems neteisėtus veiksmus atlikusiems asmenims, tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, poįstatytiniui teisės aktu negali būti suteikiami įgaliojimai atlikti veiksmus, kuriems atlikti reikalingas įstatymų lygio reguliavimas (konkrečiu atveju – ieškinio viešajam interesui ginti pareikšimas).
33. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kuria pritarta mokslinėje išvadoje nurodytai nuomonei, kad valstybė, kaip juridinis asmuo, negali veikti savarankiškai viešojo administravimo srityse, kuriose veikia ir įstatymo suteiktą kompetenciją turi konkretūs viešojo administravimo subjektai, ir kad jokie Lietuvos Respublikos įstatymai nesuteikia valstybei ar Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės reikšti savarankiškus reikalavimus dėl Lietuvos savivaldybių šilumos ūkių nuomos konkursų rezultatų ir juose sudarytų sutarčių, tikrinti ir reikšti savarankiškus reikalavimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų ar tariamo poveikio valstybės ar savivaldybės tarnautojų sprendimams, reikšti savarankiškus reikalavimus dėl elektros energijos ir karšto vandens kainų pagrįstumo, ginti šilumos vartotojų teises.

34. Teisėjų kolegija sutiko su ieškovės argumentais, kad Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 5¹ straipsnio 1 dalis bei [CPK 51 straipsnio](#) 4 dalis nustato Vyriausybės teisę atstovauti valstybei. Tačiau teisėjų kolegija nurodė, kad šiomis teisės normomis neišplečiamas asmenų, kuriems suteikiama teisė reikšti ieškinį viešajam interesui apginti, ratas, t. y. nesuteikiama valstybei, kaip juridiniam asmeniui, teisė ginti viešąjį interesą civilinio proceso tvarka. Todėl apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad nei ieškovės nurodomas aptartas teisinis reglamentavimas, nei Vyriausybės nutarimas nesuteikia jai teisės ginti viešąjį interesą civilinio proceso tvarka ir prisiteisti vartotojų patirtos žalos, jiems brangiau mokėjus už šilumos energiją, atlyginimą.
35. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šiuo atveju nėra kvestionuojama Vyriausybės teisė atstovauti Lietuvai apskritai visuose teismuose, o sprendžiama būtent tai, ar ieškovė turi teisę atstovauti šilumos vartotojams ir tokiu būdu ginti viešąjį interesą, nes ieškovė siekia prisiteisti vartotojų patirtos žalos, jiems brangiau mokėjus už šilumos energiją, atlyginimą.
36. Pasisakydama dėl atsisakymo priimti ieškinį santykio su ginčo išnagrinėjimu iš esmės, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad, sprendžiant dėl ieškovės teisinio suinteresuotumo, kaip teisės kreiptis į teismą sąlygos, teisškai reikšminga yra tai, jog žala, kurios atlyginimą ieškovė prašo priteisti, kilo šilumos vartotojams. Todėl teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, jog ieškovė laikytina neturinčia teisinio suinteresuotumo reikšti tokio pobūdžio ieškinį, nes savo teisės ginti viešąjį interesą nepagrindė įstatymo reglamentavimu. Nenustačiusi valstybės teisės ginti viešąjį interesą nagrinėjamu atveju, kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsisakė priimti ieškinį kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka ir toks konstatavimas nevertintinas kaip ieškinio išsprendimas iš esmės.
37. Pasisakydama dėl Briuselio Ibis reglamento taikymo apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismui, kad nagrinėjamu atveju ieškovė – valstybė narė, kurioje buvo investuojama, veikia kaip valdžios subjektas, kadangi inicijuoja individualų valstybės narės ginčą su investuotoju iš kitos valstybės narės, pagal susitarimus dėl viešųjų valdžios institucijų taikomos nacionalinės ir ES teisės ir tuo neapsiribojant. Kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju ieškovės Lietuvos Respublikos inicijuojamos civilinės bylos ieškinio dalykas – žalos atlyginimas, grindžiamas investuotojų („Veolia“ įmonių grupės) tarptautinės dvišalės sutarties nuostatų pažeidimu, tinkamai nevykdant prisiimtų savo įsipareigojimų ir vykdant investuotojo pareigas, taip pat bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimu, todėl ieškinio dalykas nagrinėjamu atveju tiesiogiai susijęs su Dvišale sutartimi ir „Veolia“ įmonių grupės atlikta investicija Lietuvos Respublikos teritorijoje. Teisėjų kolegijos nuomone, Briuselio Ibis reglamentas neturėtų būti taikomas byloms dėl investicijų apsaugos sutarčių pažeidimo, kadangi šiose bylose keliami klausimai dėl valstybės veiksmų vykdant savo įgaliojimus (*acta iure imperii*).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

38. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 28 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 14 d. nutartį ir perduoti ieškinio priėmimo klausimą spręsti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 38.1. Apeliacinės instancijos teismas, nesant įstatyme nustatyto teisinio pagrindo, performulavo, taip pat netinkamai interpretavo ieškovės ieškinio dalyką ir pagrindą ieškinio priėmimo stadijoje, todėl padarė klaidingas ir nepagrįstas išvadas, kad žala, kurios atlyginimą ieškovė prašo priteisti, kilo vartotojams, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, jog ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo reikšti tokio pobūdžio ieškinį, nes įstatymo reguliavimu nepagrindė savo teisės ginti viešąjį interesą. Ieškovė pareiškė ieškinį dėl būtent jai (valstybei) padarytos žalos atlyginimo, kuriuo įrodinėja visas deliktinės civilinės atsakomybės sąlygas, prašydama priteisti jos (valstybės) naudai nuostolių atlyginimą, apskaičiuotą pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.249 straipsnio 2 dalį. Ieškovė nesiekia prisiteisti vartotojų patirtos žalos atlyginimą, nes ieškinyje neprašo priteisti vartotojų permokėtų lėšų už šilumos energiją ir karštą vandenį, o reikalauja iš atsakovo žalos, kilusios pačiai ieškovei, jos ekonomikai (BVP), valstybės biudžetui, atlyginimą atsakovams atlikus nesąžiningus ir neskaidrius veiksmus. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismo interpretacijos, kad aiškiai suformuluoto ieškinio dalykas atitinka kažkokią kito ieškinio esminius požymius, neatitinka teismo pareigos ginčą spręsti pagal ieškovės pareikštus reikalavimus, taip pat pažeidžia ieškovės teisę kreiptis į teismą ir dispozityvumo principą.
- 38.2. Ieškovės ieškinio pagrindas neapsiriboja tik atsakovo neteisėtais veiksmais, padidinant šilumos ir karšto vandens kainas. Tai yra tik vienas iš atsakovo neteisėtų veiksmų pavyzdžių. Atsakovo veiksmų neteisėtumas pasireiškė ir daugybe kitų nesąžiningų ir neteisėtų ieškinyje nurodytų veiksmų, dėl kurių ieškovei buvo padaryta žala.
- 38.3. Apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad pareikštu ieškiniu ieškovė siekia prisiteisti vartotojų patirtos žalos atlyginimą, peržengė ieškinio ribas, nes ieškovė tokio reikalavimo ieškinyje nereiškė. Tai, kad ieškovė pareiškė reikalavimą dėl žalos atlyginimo savo naudai, o ne trečiųjų asmenų (vartotojų ar viešajam interesui ginti), matyti iš ieškinyje suformuluoto ieškinio dalyko teksto. Be to, ieškinio priėmimo stadijoje negali būti sprendžiamas jo pagrįstumo klausimas. Net jei ir būtų nustatyta, kad dėl ieškinyje nurodytų veiksmų ieškovė (valstybė) žalos nepatyrė ar jos pakankamai nepagrindė, o žalą patyrė vartotojai ar didelė visuomenės dalis, tokią išvadą teismas galėtų padaryti tik išnagrinėjęs bylą iš esmės ir išklausęs ginčo šalis bei atlikęs įrodymų tyrimą ir vertinimą.
- 38.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad įstatymas nenustato ieškovei teisės pareikšti tokio pobūdžio ieškinio teisme, nes ieškovės, kaip juridinio asmens – civilinio teisinio santykio dalyvio, teisę kreiptis į teismą tiesiogiai užtikrina ir garantuoja Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis, [CK 2.35 straipsnio](#) 1 dalis ir 2.36 straipsnio 1 dalis, taip pat [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalis. Apeliacinės instancijos teismo motyvas, kad valstybė, kaip savarankiškas civilinių teisių santykių subjektas, negali kreiptis į teismą, paneigia valstybės, kaip savarankiško civilinių teisių santykių dalyvio, teisinį statusą ir jos teisės dalyvauti civiliniuose santykiuose.
- 38.5. Apeliacinės instancijos teismas ignoravo Susitarimą, kuriuo buvo nustatyta ieškovės teisė reikšti tokio pobūdžio ieškinį atsakovams, deklaratyviai nurodydamas, kad apie jo taikymą šioje byloje nepasisakys. Taip apeliacinės instancijos teismas pažeidė Susitarimo 8 straipsnio 3 dalį, 9 ir 10 straipsnius. Šis susitarimas taikytinas tiek Lietuvos Respublikai, kuri jį ratifikavo 2021 m. rugpjūčio 28 d. Remiantis Konstitucijos 138 straipsniu, Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotas Susitarimas tapo sudedamąja Lietuvos teisinės sistemos dalimi, todėl teismai turėjo tiesiogiai taikyti jo nuostatas.
- 38.6. Nors Susitarimo 10 straipsnio 1 dalis tiesiogiai įtvirtina investuotojo teisę kreiptis į nacionalinius teismus ir pasinaudoti nacionalinėje teisėje nustatytais teisių gynimo būdais dėl priemonės, ginčijamos pagal nebaigtą arbitražo procedūrą, net jeigu nacionaliniai ieškinių pateikimo terminai yra pasibaigę, tačiau Susitarimo 8 straipsnio 3 dalis nustato, kad jeigu vykstant nebaigtai arbitražo procedūrai atitinkama susitariančioji šalis (t. y. Lietuvos Respublika ICSID arbitražo kontekste) pareiškė priešinius reikalavimus, tokiems priešiniams reikalavimams *mutatis mutandis* (su būtiniais (atitinkamais) pakeitimais) taikomi Susitarimo dėl ginčų sprendimo 9 ir 10 straipsniai. Tokiu būdu Susitarimo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta teisė kreiptis į nacionalinius teismus turi teisę pasinaudoti ne tik investuotojas, bet ir Lietuvos Respublika.
- 38.7. Šiuo atveju yra sukuriama absurdiška situacija, kai valstybė, pati savo vardu pareiškdamą ieškinį teisme, negali apginti savo pažeistos teisės, kuria? priešingu atveju būtų sėkmingai gynusi, nesant *Achmea* precedento.
- 38.8. Taip pat Susitarimas turi taikymo prioritetą lyginant su apeliacinės instancijos teismo nurodytomis Lietuvos Respublikos įstatymų

nuostatomis, nes Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos.

- 38.9. Apeliacinės instancijos teismas taip pat netinkamai interpretavo viešojo intereso gynimą ir nepagrįstai nusprendė dėl subjektų, turinčių teisę reikšti ieškinį tokio pobūdžio bylose. Šiuo atveju svarbu atskirti valstybės, kaip politinės organizacijos, plačiąja prasme suprantamą viešojo intereso garantavimą ir visuomenės interesų užtikrinimą – veikimą visuomenės naudai – kiekvieną dieną, nuo viešojo intereso siaurąja prasme, kai asmenį, visuomenę ar valstybę gali ginti Lietuvos įstatymuose nurodyti kompetentingi asmenys, šiems asmenims ar visuomenei nesimant priemonių jam ginti ar kai nėra kompetentingos institucijos, kuri jį gintų. Apeliacinės instancijos teismas, nurodydamas prokuroro teisę pareikšti tokį ieškinį, nepagrįstai apsunkino ir suvaržė ieškovo teisę savarankiškai ginti savo teises teisme. Teisė kreiptis į teismą negali būti dirbtinai suvaržyta, taip pat negali būti nepagrįstai apsunkinamas jos įgyvendinimas. Priešingu atveju tektų konstatuoti šios konstitucinės teisės deklaratyvumą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).
- 38.10. Net jei prokuroras ar kiti kompetentingi asmenys nustatytų viešojo intereso egzistavimą, t. y. kad vartotojai ar kiti asmenys patyrė žalą ir nebuvo imtasi priemonių šiai žalai atlyginti, tai niekaip nekonkuruotų su Lietuvos Respublikos ginamomis savo teisėmis. Prokuroras ar kiti kompetentingi asmenys galėtų ginti viešąjį interesą atskiroje byloje, kadangi tiek ieškinio dalykas, tiek ieškinio pagrindas tokiose bylose skirtingi.
- 38.11. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai sutapatino procesines nuostatas dėl viešojo intereso gynimo ir pati? viešojo intereso egzistavimą. Byloje įžvelgęs viešojo intereso buvimą, apeliacinės instancijos teismas padarė? nepagrįstą išvadą, kad valstybė?, atstovaujama Energetikos ministerijos, neturi teisės kreiptis į? teismą dėl tokio intereso gynimo. Viešojo intereso gynimas [CPK](#) nustatyta tvarka ir viešojo intereso egzistavimas byloje nėra tapačios kategorijos. Civiliniame procese galimos dvi skirtingos situacijos: i) ieškinio pareiškimas viešajam interesui ginti ir ii) viešojo intereso egzistavimas konkrečioje byloje. Viešąjį interesą ginantis asmuo pareiškia ieškinį kito asmens interesais ir viešojo intereso gynėjas ieškova byloje yra tik formalioji prasme – prokuroras yra bylos šalis *ex officio* (pagal pareigas). Prokuroras, ginamas viešąjį interesą, byloje turi ne materialųjį teisinį suinteresuotumą, o tik procesinį? suinteresuotumą. Nagrinėjamu atveju Lietuvos Respublikos byloje yra ieškova materialioji, o ne formalioji prasme. Ieškiniu ji siekia apginti savo teises ir atgauti jai pačiai padarytą? žalą. Valstybė?, kaip šalis, yra tiesiogiai suinteresuota bylos baigtimi ir siekia gauti ieškinio patenkinimą sau.
- 38.12. Viešojo intereso egzistavimas byloje yra skirtinga situacija. Pagal [CPK](#) tam tikrais atvejais, nustatius viešojo intereso egzistavimą konkrečioje byloje, teismas gali (turi) būti aktyvus ([CPK 179 straipsnio](#) 2 dalis, 320 straipsnio 2 dalis, 353 straipsnio 2 dalis). Tokiu atveju viešojo intereso egzistavimas byloje *per se* (savaime) nereiškia, kad ieškinį, kurio pagrindą sudaro viešojo intereso pažeidimai, gali reikšti tik prokuroras ar kitas specialus subjektas.
- 38.13. Vien tai, kad dėl bylos reikšmės Lietuvos Respublikos visuomenei („viešasis interesas“ plačiąja prasme) galėtų būti įžvelgta ir viešojo intereso požymių? ar jo elementų? – visa visuomenė? yra suinteresuota gera Lietuvos ekonomine padėtimi, nereiškia, kad ieškova ieškinį pareiškė ginama viešąjį interesą. Šalis gali ginti savo pažeistas teises reikšdama ieškinį, kuriame kartu gali būti keliami klausimai, turintys viešojo intereso elementų?.
- 38.14. Apeliacinės instancijos teismo argumentacija, kad Briuselio Ibis reglamentas nagrinėjamu atveju netaikytinas, nes byloje keliami klausimai dėl valstybės veiksmų vykdančių savo įgaliojimus (*acta iure imperii*), yra klaidinga. Byloje nagrinėjamas ginčas patenka į Briuselio Ibis reglamento taikymo sritį, kadangi jis atitinka reglamente vartojamą sąvoką „civilinės ir komercinės bylos“. Ieškinio reikalavimų faktinis pagrindas grindžiamas atsakovo neteisėtais ir nesąžiningais veiksmais, dėl kurių ieškova patyrė žalos, o teisinis ieškinio pagrindas yra susijęs su deliktinės civilinės atsakomybės, nustatytos [CK](#) 6.263 straipsnyje, taikymu atsakovams. Ieškinyje nurodyti atsakovo veiksmai negali ir negalėjo būti atlikti įgyvendinant *acta iure imperii* įgaliojimus. Ieškova siekia prisiteisti žalos atlyginimą, padarytą bendrai veikusių asmenų teisei priešingais veiksmais, todėl nėra jokio pagrindo išvadai, kad šis reikalavimas nepatenka į Briuselio Ibis reglamento taikymo sritį.
- 38.15. Šis ginčas taip pat nepatenka į? Briuselio Ibis reglamento taikymo išimtį, kadangi šioje byloje nekeliamas klausimas dėl valstybės veiksmų? vykdančių savo įgaliojimus (*acta iure imperii*). ICSID arbitraže buvo nagrinėjami „Veolia“ įmonių grupės ieškinys, pareiktas valstybei, dėl jos tariamai netinkamo savo valdžios įgyvendinimo (*acta iure imperii*) ir Lietuvos Respublikos priešiškinis dėl „Veolia“ įmonių grupės deliktinės atsakomybės už neteisėtais veiksmais valstybei padarytą? žalą, kuris nėra susijęs su valstybės valdžios įgyvendinimo klausimo sprendimu. Priešiškinis buvo susijęs su „Veolia“ įmonių grupės atliktais neteisėtais veiksmais ir Lietuvos Respublikai padaryta žala. Apeliacinės instancijos teismas klaidingai nurodė, kad į? nacionalinius teismus buvo perkeltas „Veolia“ įmonių grupės ieškinys. Priešingai, į? nacionalinius teismus buvo perkeltas būtent Lietuvos Respublikos priešiškinis, o „Veolia“ įmonių grupės ieškinys toliau nagrinėjamas ICSID arbitraže. Šiuo atveju bylinėjimasis nėra susijęs su jokia valdžios funkcija, todėl jo įgyvendinimas negali būti ribojamas.
- 38.16. Tokį Briuselio Ibis reglamento aiškinimą taip pat pagrindžia ESTT 2013 m. rugsėjo 12 d. prejudicinis sprendimas byloje Nr. C-49/12, kuriame išaiškinta, kad sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“, kaip ji suprantama pagal 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų? civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 1 straipsnio 1 dalį?, turi būti aiškinama kaip apimanti ieškinį?, kuriame vienos valstybės narės valdžios institucija pareiškia reikalavimą kitoje valstybėje narėje atitinkamai gyvenantiems ar įsteigtiems fiziniams ir juridiniams asmenims dėl žalos, padarytos sukčiavimo susitarimu dėl pridėtinės vertės mokesčio, mokėtino pirmojoje valstybėje narėje, atlyginimo.
- 38.17. Priešingai nei nurodė apeliacinės instancijos teismas, ieškova byloje siekia ne valstybės atsakomybės, o būtent Lietuvoje ir Prancūzijoje įsisteigusių įmonių ir Lietuvos piliečių deliktinės atsakomybės už ieškovei padarytą? žalą. Ieškova žalos negrindžia jokiomis specialiomis „investicijų apsaugos sutarčių? pažeidimo“ normomis. Atitinkamai ginčui taikytinos jurisdikcijos taisyklės nėra ir negali būti siejamos tik su investicijai ginčui taikytinomis taisyklėmis.
- 38.18. Be to, skirtingi subjektai, įskaitant pati? ICSID arbitražo tribunolą ir Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, pripažino, kad ieškinys yra teisingas Lietuvos teismams. ICSID arbitražo teismas dar 2020 m. patvirtino, kad toks ieškinio pareiškimas yra teisėtas. Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2022 m. sausio 18 d. nutartimi šioje byloje jau kartą? išaiškino ES sprendimų? privalomumą Lietuvos teismams ir grąžino ieškinio priėmimo klausimą? spręsti dar kartą?. Nors jurisdikcijos klausimą? teismai sprendžia *ex officio*, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nepasisakė, kad ieškinys nenagrinėtinas nacionaliniame teisme.
- 38.19. Apeliacinės instancijos teismas be teisinio pagrindo rėmėsi atsakovės UAB „ICOR“ užsakymu pateikta moksline išvada, kuri surašyta šalies užsakymu ir negali būti laikoma moksliniu darbu ar doktrinos šaltiniu. Ši išvada yra asmeninė? teisininko nuomone? ginčo klausimu, todėl apeliacinės instancijos teismas negalėjo ja remtis. Apeliacinės instancijos teismas taip pat netinkamai taikė [CPK](#) normas, nustatančias teismo pareigą? aiškinti ir taikyti teisės aktus, ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kad šalių pateiktas teisės aiškinimas byla? nagrinėjančio teismo nesaisto.
39. Atsakove UAB „ICOR“ atsiliepime į ieškovo kasacinį skundą prašo jį atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 14 d. nutartį palikti nepakeistą, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 39.1. Ieškovo kasacinis skundas netenkintinas jau vien dėl to, kad ji neskundžia šių pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų

išvadų, kurių bent vienos užtenka ieškiniui nepriimti ir kuriomis nuspręsta, jog ieškovės ieškinyje nepriimtas, nes:

- 39.1.1. ieškovės pateiktoje atstovavimo sutartyje nėra nurodyta, jog pavedama atstovauti Lietuvos Vyriausybei (valstybei);
- 39.1.2. nagrinėjamas atvejis neapima Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatyme nurodomų valstybės atsakomybės atvejų, kadangi investuotojas („Veolia“ įmonių grupė) investicinio ginčo nei iš ICSID arbitražo bylos, nei iš SCC arbitražo bylos į nacionalinį teismą savo pasirinkimu neperkėlė;
- 39.1.3. įstatyminis ir poįstatyminis reglamentavimas šiuo konkrečiu atveju nesuteikia teisės, valstybei perkeltiant investicinį ginčą į nacionalinį teismą, kartu pareikšti reikalavimus neribotam investuotojais nesančių asmenų (atsakovų) ratui iš esmės vien generalinio delikto pagrindu;
- 39.1.4. poįstatyminiu teisės aktu negali būti suteikiami įgaliojimai atlikti veiksmus (ieškiniui viešajam interesui ginti pareikšti), kuriems atlikti reikalingas įstatymų lygio reguliavimas;
- 39.1.5. ieškovės ieškiniu dėl investicinio ginčo perkėlimo į nacionalinį teismą inicijuojama civilinės bylos dalis tebėra arbitražinės bylos nagrinėjimo dalykas;
- 39.1.6. nėra teisinio reguliavimo, užtikrinančio, kad ieškovės prašomas priteisti žalos atlyginimas būtų paskirstytas galutiniams šilumos vartotojams;
- 39.1.7. civilinės atsakomybės dėl galimų hipotetinių ieškovės praradimų ekonomikai argumentavimas nėra konkretus;
- 39.1.8. nei Susitarimas, nei ESTT praktika šiuo atveju nenustato to, kad susitariančioji šalis turi teisę perkelti ginčą būtent į savo šalies (valstybės) nacionalinį teismą;
- 39.1.9. ieškovė Lietuvos valstybė – valstybė narė, kurioje buvo investuojama, veikia kaip valdžios subjektas, kadangi inicijuoja individualų valstybės narės ginčą su investuotoju iš kitos valstybės narės;
- 39.1.10. Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies negalima aiškinti atsietai ir susiaurinti taip, kad, šalių susitarimui dėl arbitražo tapus negaliojančiam, ieškovė, nesant kito šalių susitarimo, vienašališkai gali nuspręsti dėl savo nacionalinio teismo jurisdikcijos.
- 39.2. Ieškovė nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismas pakeitė ieškovės ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką. Pati ieškovė ieškinyje nurodo, kad teikia ne paprastą ieškinį dėl žalos atlyginimo, o siekia perkelti investicinį ginčą, kuris buvo inicijuotas tarptautinės dvišalės sutarties pagrindu pagal ICSID konvenciją bei pagal tarptautines ir visai kitokias proceso taisykles, nei įtvirtina [CPK](#). Nors ieškovė nurodo, kad atsiėmė priešieškinį iš ICSID arbitražo bylos, tačiau byloje pateikta šalių pozicija ir įrodymai patvirtina, jog ieškovė dar nėra apsisprendusi, kokia apimtini ji pageidauja atsiimti ICSID byloje pareikštą priešieškinį. Be to, šis klausimas nėra galutinai išspręstas ICSID arbitražo teismo. Tai reiškia, kad pati ieškovė siekia modifikuoti savo ieškinio dalyką ir pagrindą, tokiu būdu tikėdamasi, jog Lietuvos teismai priims nagrinėti ieškinį kurio nors pagrindu.
- 39.3. Viena vertus, ieškovė, remdamasi Susitarimu, įrodinėja, kad ieškinyje yra investicinio ginčo su užsienio investuotoju „Veolia“ įmonių grupė tęsinys, todėl Susitarimo nuostatos turi būti taikomos nagrinėjant klausimą dėl ieškinio priėmimo. Kita vertus, ieškovė teigia, kad jos pareikštas ieškinyje – tai paprastas žalos atlyginimo ieškinyje, kuris teikiamas pagal [CK](#) ir [CPK](#) normas. Be to, tam, kad dirbtinai pagrįstų Lietuvos teismų jurisdikciją, ieškovė kaip atsakovus dar įtraukė ir su ICSID investiciniu arbitražu nieko bendra neturinčius Lietuvos piliečius. Siekdama pagrįsti Briuselio Ibis reglamento taikymą ir atitinkamai Lietuvos teismų jurisdikciją, ieškovė nurodo, kad ginčui taikytinos jurisdikcijos taisyklės nėra ir negali būti siejamos su išimtinai investiciniam ginčui taikytinomis taisyklėmis. Taigi, ieškovė manipuliuoja tiek Susitarimo, tiek [CK](#) ir [CPK](#) nuostatomis, siekdama apeiti taikytiną teisinį reguliavimą ir pradėti investicinį ginčą Lietuvos teritorijoje.
- 39.4. Teismai pagrįstai konstatavo, kad ieškovės ieškinyje nepriimtinas nagrinėti Lietuvos teismuose, nes pati ieškinio konstrukcija, nurodomi pagrindai ir prielaidos lemia begalę teisinių ydų ir trūkumų, kurių neįmanoma ištaisyti. Tokios ydos pasireiškia tiek per įgaliojimų trūkumą, tiek per Investicijų įstatymo normas, tiek per teisinio materialinio suinteresuotumo trūkumą, tiek per tarptautinės jurisdikcijos trūkumą.
- 39.5. Ieškovė kasaciniame skunde nurodo, kad į nacionalinius teismus buvo perkeltas būtent Lietuvos Respublikos priešieškinis, tuo tarpu „Veolia“ įmonių grupės ieškinyje toliau nagrinėjamas ICSID arbitražas. Tačiau tokia pozicija yra visiškai prieštaringa, nes negalima teigti, kad ieškinyje yra investicinio ginčo tąsa, ir remtis investiciniam ginčui taikytinomis teisės normomis (taip pat ir Susitarimu bei Investicijų įstatymu), ir kartu teigti, jog tai nėra investicinis ginčas, ir remtis nacionalinėmis teisės normomis (taip pat ir Briuselio Ibis reglamentu bei [CK](#) ir [CPK](#) normomis).
- 39.6. Teismai teisingai kvalifikavo ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką ir teisingai laikė, kad ieškinyje atitinka ieškinio dėl viešojo intereso gynimo esminius požymius, kadangi ieškovės įrodinėjama žala vertinama labai plačiai, t. y. apima ne tik valstybės interesą (BVP mažėjimą), bet, visų pirma, didelės visuomenės dalies (šilumos vartotojų) interesą. Nors formaliai ieškovė prašo priteisti žalos, kurią patyrė pati ieškovė, atlyginimą, ji nutyli, kad vienas pagrindinių ieškovės ieškinio pagrindų ir motyvų yra tai, kad dėl tariamų atsakovų veiksmų būtent vartotojai, bet ne ieškovė, neva permokėjo už gamtines dujas, įrangą, biokurą, šilumos energiją ir karštą vandenį. Ieškovė nenurodė nė vieno konkretaus argumento, neidentifikavo Lietuvos valstybei priklausančio turto, kuriam padaryta žala, ar konkretaus turtinio intereso, kurį siekia ieškiniu apginti. Tokiu būdu ieškovė nepagrindė savo teisinio suinteresuotumo, įtikinamai nepagrindė, kad gina savo, o ne kitų asmenų pažeistas teises. BVP bei jo pagrindu nustatomas Lietuvos ekonomikos dydis nėra nei valstybės turtas, nei įstatymo saugomas valstybės turinis interesas. Priešingai, BVP yra statistinis makroekonominis rodiklis, pinigine išraiška parodantis, kiek buvo pagaminta prekių ir suteikta paslaugų šalies teritorijoje per tam tikrą laiką. Ieškovė nei gamina, nei teikia paslaugas, dėl kurių BVP padidėja ar sumažėja. Be to, ieškovė pati pripažįsta, kad savo tariamą žalą sieja ne su kažkokia konkrečia žala sau, bet žala šilumos vartotojams, nes žalos bendrai valstybei ar visai visuomenei apskritai nebūtų įmanoma nustatyti.
- 39.7. Ieškovė nutylėjo, kad analogiški reikalavimai dėl tų pačių vartotojų, tos pačios žalos ir dėl tų pačių atsakovų veiksmų jau yra nagrinėjami ir dar kitoje SCC arbitražo byloje. Ieškovė niekada neginčijo, kad ieškinio dalykas ir pagrindas yra analogiškas priešieškinio dalykui ir pagrindui, kuris šiuo metu nagrinėjamas SCC arbitražas. Tai sudaro savarankišką pagrindą atsisakyti priimti ieškinį.
- 39.8. Apeliacinės instancijos teismas nepažeidė Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalies bei [CPK](#) 5 straipsnio 1 dalies, [CK 2.35 straipsnio](#) 1 dalies ir 2.36 straipsnio 1 dalies, išaiškindamas, kad įstatymas nenustato valstybei teisės pareikšti tokio pobūdžio ieškinio. Teismai laikėsi bendros pozicijos, kad valstybė, būdama lygiavertė civilinio proceso dalyvė su kitais asmenimis, neturi išskirtinės privilegijos į civilinės bylos iškėlimą Lietuvos teismuose ir privalo laikytis savo pačios priimtų įstatymų, įskaitant dėl teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo bei Vyriausybės, Energetikos ministerijos ir kitų valstybės institucijų kompetencijos atribojimo. Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 5 ir 5¹ straipsniai užtikrina valstybės teisę būti ieškove civiliniame procese tik jei pastaroji turi regresinius reikalavimus. Todėl valstybė tik įstatymų nustatytais atvejais įgyja procesinį subjektiškumą.
- 39.9. Teismai taip pat pagrįstai nusprendė, kad valstybė ar jos įgaliosios institucijos galėtų kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo tik tuo atveju, jeigu įstatymas nustatytų teisę valstybei, kaip savarankiskam civilinių teisinių santykių subjektui, pareikšti teisme tokio

pobūdžio ieškinį. Ieškovė nei ieškinyje, nei kasaciniame skunde nenurodė konkrečius įstatymo pagrindo, kuris suteiktų valstybei teisę pareikšti tokio pobūdžio ieškinį. Ieškovė nenurodo jokios konkrečios normos, įgalinančios ją reikšti ieškinį dėl vartotojų patirtos žalos. Priešingai nei nurodo ieškovė, teismai ne tik galėjo, bet ir privalėjo nustatyti, ar ieškovė turi teisę reikšti tokį ieškinį, ar ieškovė turi teisinį suinteresuotumą, ir tai padaryti dar ieškinio priėmimo stadijos metu.

- 39.10. Ieškovė neginčija teismų išvadų, kuriais nuspręsta, kad ieškinyje yra ydingas ir dėl to, kad, pažeidžiant valdžių pasidalijimo principą, juo siekiama sukurti Lietuvos teisėje neegzistuojančią „viršinstitucinio“ ieškinio galimybę, kai valstybė ar Vyriausybė savo nuožiūra perima teisės normomis įgalintų administracinių institucijų (Prokuratūros, Konkurencijos tarybos, Valstybinė energetikos reguliavimo tarybos, Viešųjų pirkimų tarybos, Vartotojų teisių apsaugos institucijos ir t. t.) kompetenciją ir savo vardu reiškia civilinius reikalavimus, kurių pagrindas ir atitinkamai kompetencija priklauso viešojo administravimo sričiai.
- 39.11. Be to, pagal ieškinyje reiškiamus reikalavimus, dalis atsakovų dalyvavo civiliniuose teisiniuose santykiuose su Vilniaus miesto savivaldybe ir AB „Vilniaus šilumos tinklai“, dėl kurių jau nagrinėjamas ginčas SCC arbitraže, t. y. būtent dėl ginčų ir reikalavimų, kylančių iš šilumos ūkio nuomos sutarčių. Pati ieškovė teisiniame ginče su „Veolia“ įmonių grupe tarptautiniame ICSID arbitraže. Kiti atsakovai, pvz., atsakovė UAB „ICOR“, niekada nedalyvavo jokiam teisiniame santykiuose su ieškove, o dalyvavo tik santykiuose su „Veolia“ įmonių grupe ir dalyvavo administraciniuose santykiuose su šilumos ūkį reguliuojančiomis institucijomis – Konkurencijos taryba, Viešųjų pirkimų taryba ir pan. Tai patvirtina, kad valstybė negali turėti savarankiškų reikalavimų atsakovei UAB „ICOR“, nes valstybė niekada nebuvo ir negalėjo būti teisiniame santykiuose su atsakove UAB „ICOR“.
- 39.12. Ieškovė siekia įrodyti, kad valstybė, kaip savarankiškas juridinis asmuo, turi neribotą diskreciją valstybės vardu ir savo nuožiūra veikti Lietuvos teismuose, savo nuožiūra reikšti reikalavimus neribotam asmenų ratui neribotais klausimais ir pagrindais, t. y. bet kurioje valstybės gyvenimo srityje ir bet kokių teisiniu pagrindu, neapsiribojant jokia jurisdikcija ir ginčo sprendimo sistema. Tačiau teisės aktai ieškovei nenustato generalinio įgaliojimo, taip pat ir galimybių tokį įgaliojimą suteikti apskritai.
- 39.13. Ieškovė nepagrįstai nurodo, kad teismai ignoravo Susitarimą. Iš tiesų teismainurodė Susitarimo nuostatas, kuriose įtvirtinta, kad Susitarimu nesukuriama jokių naujų teisminių teisių gynimo priemonių, kurios investuotojui nebūtų prieinamos pagal taikytiną nacionalinę teisę. Teismai nustatė, kad investuotojas („Veolia“ įmonių grupė) nepasinaudojo Susitarimo 10 straipsnyje nustatyta teise ir investicinio ginčo nei iš ICSID arbitražo bylos, nei iš SCC arbitražo bylos į nacionalinį teismą savo pasirinkimu neperkėlė.
- 39.14. Apeliacinės instancijos teismas plačiau dėl Susitarimo taikymo nepasisakė, nes ieškovė atskirajame skunde neteikė argumentų dėl Susitarimo taikymo, ir šiuo aspektu pirmosios instancijos teismo išvadų dėl Susitarimo netaikymo neskundė. Ieškovė tik kasaciniame skunde naujai teikia argumentus dėl Susitarimo taikymo ir jo „viršenybės“. Ji neteikė analogiško argumento nei pirmajame bylos nagrinėjimo rate (pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasacinio teismuose), nei antrajame bylos nagrinėjimo rate (pakartotiniame procese pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose).
- 39.15. Be to, Susitarimo nuostatos nenustato tokių ieškinių neribotam atsakovų ratui teikimo galimybės ir nesuteikia Lietuvos teismui tarptautinės jurisdikcijos nagrinėti tokį ieškinį. Susitarimu suteikiama teisė į nacionalinius teismus perkelti tik investuotojo ginčą (tarp investuotojo ir valstybės) ir tik dėl tų veiksmų, kurie buvo nagrinėjami arbitražo byloje. Susitarime nėra nurodyta galimybė įtraukti į investicinį ginčą asmenis, nesančius užsienio investuotojais ir nedalyvavusius arbitražo byloje.
- 39.16. Ieškovė, įtraukdama kaip atsakovus asmenis, kurie investiciniame ginče niekada nedalyvavo ir negalėjo dalyvauti, nes nebuvo arbitražinio susitarimo šalys, siekia naujų teisminių teisių gynimo priemonių, kurios investuotojui arba valstybei nebūtų prieinamos pagal taikytiną nacionalinę teisę, taikymo, nes senaties terminai visų atsakovų atžvilgiu yra jau labai seniai suėję.
- 39.17. Ieškovės ieškinyje nėra ieškinyje dėl žalos, atsiradusios valstybei civilinės teisės pažeidimo (delikto) pagrindu, todėl buvo pagrįstai atsisakyta priimti teismų. Teismai tinkamai interpretavo viešojo intereso gynimą ir pagrįstai nusprendė dėl subjektų, turinčių teisę reikšti ieškinį tokio pobūdžio byloje. Ieškovės pozicija, pagal kurią teismai ieškinio priėmimo metu neturėtų tikrinti ir nagrinėti, ar ieškovas turi materialinį teisinį suinteresuotumą ir apskritai teisinį pagrindą teikti tokio pobūdžio ieškinį, yra nepagrįsta ir prieštarauja nusistovėjusiai Lietuvos teismų praktikai.
- 39.18. Ieškovės argumentai, kuriais įrodinėjama, kad valstybė gali veikti atskirai nuo viešojo intereso ar turėti kokį nors neįvardytą savo asmeninį interesą, yra visiškai nepagrįsti. Taip pat nesuprantamas ieškovės argumentas, kad neva prokurorui viešąjį interesą būtų galima ginti tik jei valstybė (ieškovė) pati nesimėtų priemonių valstybės ar viešiesiems interesams ginti. Toks teisinis reguliavimas Lietuvos teisėje neegzistuoja ir niekada neegzistavo.
- 39.19. Ieškiniu siekiama pateikti reikalavimus, grindžiamus atsakovų viešųjų pirkimų procedūrų, konkurencijos teisės (konkurencijos eliminavimas šilumos ūkyje) tariamų pažeidimų, dirbtinio šilumos kainų kėlimo pagrindais. Šie reikalavimai dėl tariamų pažeidimų jau buvo reiškiami valstybės institucijų, kurių veiklos srityse tariamai buvo padaryti teisės aktų pažeidimai, ir dėl jų buvo priimti galutiniai teismų sprendimai. Ieškovė įrodinėja, kad šilumos vartotojai patyrė žalos, remdamasi tuo, kad Konkurencijos taryba nustatė, jog, lyginant su kitais šilumos tiekėjais, UAB „Vilniaus energija“ 15 proc. permokėjo už iš „Rubicon“ pirktą biokurą. Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 13 d. sprendimu administracinėje byloje [Nr. eA-507-552/2018](#) minėtas Konkurencijos tarybos nutarimas buvo panaikintas. Negana to, šilumos vartotojų interesus dėl vartotojų tariamos permokos už šilumą yra gynusi ir tuometinė Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, kuri nustatė, jog UAB „Vilniaus energija“ į šilumos tarifą įtraukė nepagrįstas sąnaudas, dėl to vartotojai neva permokėjo už šilumą. Tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2020 m. lapkričio 25 d. nutartimi administracinėje byloje [Nr. eA-20-525/2020](#) panaikino Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nutarimo dalį dėl nepagrįstų sąnaudų įtraukimo į šilumos tarifą.
- 39.20. Viešojo intereso gynimo teisinis reguliavimas ir jo sąlygos bei subjektai yra labai aiškiai sureguliuoti Lietuvos įstatymais ir išplėtoti Lietuvos teismų praktika. Ieškovės siūlomas modelis, kuriuo ir valstybei (ieškovei) būtų suteikta teisė ginti valstybės, visuomenės ar viešąjį interesą, paprasčiausiai neegzistuoja Lietuvos teisės sistemoje.
- 39.21. Ieškovės bandymas atskirti viešojo intereso gynimą ir viešojo intereso egzistavimą yra teisiškai nereikšmingas. Teismai pagrįstai nustatė, kad ieškovė siekia ginti viešąjį interesą. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalis paneigia ieškovės poziciją, kad valstybė yra atskira nuo visuomenės ir jos interesus yra atskiras nuo viešojo intereso, bei tiesiogiai prieštarauja ieškovės argumentui, jog, neva esant valstybės (ieškovės) teisių ir teisėtų interesų pažeidimui, pati valstybė, o ne prokuroras, turi ginti valstybės teises. Todėl teismai pagrįstai nusprendė, kad nagrinėjamu atveju valstybė, kaip juridinis asmuo, neturi savarankiško materialinio ir procesinio subjektiškumo reikšti reikalavimus fiziniams ar juridiniams asmenims pagal generalinį deliktą dėl tariamų šių asmenų pažeidimo viešojo administravimo srityje, kadangi tai nėra valstybės ar vyriausybės kompetencija.
- 39.22. Teismai taip pat pagrįstai konstatavo, kad Briuselio Ibis reglamentas šiuo atveju netaikomas, nes ieškiniu valstybė (ieškovė), kurioje buvo investuojama, veikia kaip valdžios subjektas, kadangi inicijuoja individualių valstybės narės ginčą su investuotoju iš kitos valstybės narės, pagal susitarimus dėl viešųjų valdžios institucijų taikomos nacionalinės ir ES teisės ir tuo neapsiribojant. Ieškovė net įrodinėjo, kad ji turi kokių nors civilinių ir (ar) komercinių santykių su atsakovais. Ieškinyje ieškovė remiasi būtent Susitarimu, pagal kurį ji gali įgyvendinti tik *acta iure imperii* įgaliojimus, ir ieškinyje ne kartą nurodo, kad „perkelia“ investicinį ginčą iš ICSID arbitražo. Todėl teismai teisingai nustatė, kad ieškinio tarptautinės jurisdikcijos klausimas nepatenka į Briuselio Ibis reglamento taikymo sritį, nes šis ginčas patenka į šio reglamento taikymo išimtį dėl savo prigimties ir dėl to, kad Briuselio Ibis reglamentas netaikomas arbitražo klausimams

spręsti. Taip pat Briuselio Ibis reglamento 1 straipsnio 1 dalimi draudžiama taikyti jo nuostatas investiciniams ginčams, nesvarbu, ar valstybė yra ieškovė ar atsakovė.

- 39.23. Ieškovės siekis (jurisdikcijos pritraukimo tikslais) supaprastinti tarptautinį investicinį ginčą ir pripažinti tokį ginčą „civiliniu“ yra nepagrįstas, kadangi investicinis ginčas grindžiamas viešosios valdžios veiksmais. Negali būti sukurta situacija, kai Briuselio Ibis reglamento taikymas teisiniui santykiui priklausys nuo to, kuri šalis nuspręs perkelti investicinį ginčą į nacionalinius teismus: jeigu investuotojas perkels savo ieškinį iš ICSID bylos, kuris paremtas valstybės *acta iure imperii* veiksmais, Briuselio Ibis reglamentas nebus taikomas, o jeigu tą patį ginčą į teismus nuspręs perkelti valstybė, jos reikalavimui, kylančiam iš to paties santykio, būtų taikomos kitokios sąlygos. Tokia praktika neatitiktų ne tik Briuselio Ibis reglamento taikymo sąlygų, bet ir šio reglamento taikymo tikslų.
- 39.24. Ieškovė nepagrįstai Briuselio Ibis reglamento taikymą grindžia ESTT 2013 m. rugsėjo 12 d. prejudiciniu sprendimu byloje Nr. C? 49/12. Šioje byloje ESTT pripažino, kad Briuselio Ibis reglamentas buvo taikomas toje byloje susiklosčiusiam santykiui tik dėl to, kad teisinis santykis nėra grindžiamas viešąja teise, šiuo atveju mokesčių teise. Nagrinėjamoje byloje situacija yra visiškai skirtinga, kadangi ieškovė ir pati pripažino, kai padavė priešieškinį ICSID arbitražui, kad santykis yra grindžiamas viešąja teise.
- 39.25. Taip pat ieškovė nepagrįstai nurodo, kad kasacinis teismas šioje byloje jau pripažino, jog ieškinys teisingas Lietuvos teismams. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2020 m. sausio 18 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-121-916/2022 nepadarė jokios išvados dėl ieškovės ieškinio teisingumo, todėl tokie ieškovės argumentai yra akivaizdžiai klaidingi. Kasacinis teismas nagrinėjo tik ESTT sprendimo *Achmea* byloje įtakos ir Susitarimo įsigaliojimo reikšmės klausimus. Tačiau kasacinis teismas nieko nepasisakė apie ieškinio teisingumą. Atvirkščiai, kasacinis teismas išaiškino, kad būtina naujai įvertinti taip pat ir tarptautinės jurisdikcijos taisykles.
- 39.26. Jeigu byloje būtų nuspręsta, kad nagrinėjamu atveju nėra aišku, ar Briuselio Ibis reglamentas taikomas ir iš investicinio arbitražo į nacionalinius teismus perkeltiems ieškiniams, atsakovė prašo kreiptis į ESTT užduodant šiuos klausimus:
- 39.26.1. Ar Briuselio Ibis reglamentas taikomas nustatant ES teismo jurisdikciją nagrinėti investicinius ginčus pagal ES valstybės narės reikalavimus, reiškiamus ES investuotojui pagal Susitarimo dėl dvišalių investicijų sutarčių tarp ES valstybių narių nutraukimo 10 straipsnį?
- 39.26.2. Jei pirmą klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Briuselio Ibis reglamento 1 straipsnio 1 dalis, kuri nustato, kad šis reglamentas nėra taikomas valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdančioms valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*), turėtų būti aiškinamas taip, jog šis reglamentas negali būti taikomas ir *vice versa* situacijoms, kai ES valstybė narė reikalavimus reiškia ES investuotojui?
- 39.27. Taip pat ieškovė nutyli daugybę kitų pagrindų, kurie lemia akivaizdų Lietuvos teismų tarptautinės jurisdikcijos nebuvimą:
- 39.27.1. Ieškovė neneigė ir neginčijo teismų išvadų, kad ji jau yra atsisakiusi Lietuvos teismų jurisdikcijos ne tik pagal Dvišalę sutartį, bet ir pagal Investicijų įstatymo 6 straipsnį, dėl to Lietuvos teismai neturi jurisdikcijos pagal Investicijų įstatymo 6 straipsnį ir CPK 788 straipsnį bei Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus. Investicinio ginčo šalys jau išreiškė bendrą valią ginčą nagrinėti tik ICSID arbitraže. Lygiai taip pat Lietuvos teismų jurisdikcijos atsisakė ir SCC arbitražo šalys. Šios bylos šalių valios paneigimas, Lietuvos teismams priimant ieškinį, pažeis šalių norą perkelti ginčą į nepriklausomą ir tarptautinį ginčų nagrinėjimo forumą.
- 39.27.2. Ieškovė neginčijo, kad, nepriklausomai nuo Dvišalės sutarties negaliojimo, pagal Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalį teismas neturi teisės priimti tarptautinės jurisdikcijos nesant atskiro investuotojo („Veolia“) sutikimo dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos.
- 39.27.3. Ieškovė siekia dirbtinai pagrįsti tarptautinę Lietuvos teismų jurisdikciją, į vieną ieškinį sujungdama investicinį ginčą su reikalavimais asmenims, kurie neturi nieko bendra nei su perkeliama ICSID arbitražu, nei su SCC arbitražu, nors pagal kasacinio teismo praktiką ieškovei yra draudžiama dirbtinai sujungti kelis nesusijusius reikalavimus į vieną ir taip siekti pagrįsti tarptautinę jurisdikciją investiciniame ginče nedalyvaujančių atsakovų sąskaita.
- 39.28. Aplinkybė, kad teismai pritarė mokslinėje išvadoje išreikštai nuomonei, jokios suformuotos teismų praktikos nepakeis ir vienodos kasacinio teismo praktikos nepaveiks. Todėl nėra CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto kasacijos pagrindo. Ieškovė turėjo visas galimybes, tarp jų ir pakankamą terminą, pateikti savo poziciją bet kuriuo jai priimtinu būdu, t. y. pateikti mokslinės išvados kritiką ar kito eksperto išvadą. Nors ieškovė buvo aktyvi procese, ji nutarė neprašyti teismo *ex officio* nustatyti jai termino savo papildomiems paaiškinimams pateikti ir nepasisakyti dėl mokslinės išvados.
- 39.29. Teismų pateikti argumentai yra visiškai pagrįsti ir teisėti, o ieškovė niekaip neįrodė, kad kitoks mokslinės išvados vertinimas turėtų reikšmės skundžiamos nutarties teisėtumui. Be to, tai, kad teismai rėmėsi moksline išvada, motyvuodami savo procesinį sprendimą, nekeičia aplinkybės, jog teismai priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą. Mokslinė išvada teismų yra minima kaip papildomas, o ne savarankiškas, motyvuojamosios dalies turinį atskleidžiantis argumentas. Taip pat byloje pateikta mokslinė išvada yra leistinas įrodymas, kuriuo teismai galėjo vadovautis priimdami procesinį sprendimą.
40. Atsakovas A. J. atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo kasacinį procesą jo atžvilgiu nutraukti, o jo nenutraukus ieškovės kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais kaip ir atsakovės UAB „ICOR“ atsiliepimas į ieškovės kasacinį skundą, todėl šie argumentai nekartojami. Papildomai atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą atsakovo A. J. nurodomi šie argumentai:
- 40.1. Ieškovė ne kartą pripažino, kad ji neteisėtus atsakovų veiksmus, viena vertus, grindžia vartotojų patirta žala dėl atsakovų neteisėtų veiksmų, o visus kitus neteisėtus veiksmus kildina iš SCC arbitraže nagrinėjamų atsakovų veiksmų. Abiem atvejais ieškovė turi prisiimti CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punkte ir 137 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatytas ieškinio nepriėmimo teises pasekmes.
- 40.2. Klausimas, ar ieškovė siekia ginti Vilniaus šilumos ūkio vartotojų interesus, yra fakto klausimas. Ieškovė nenurodė nė vieno teisinio argumento, kokias konkrečiai CPK nustatytas taisyklės dėl faktų vertinimo pažeidė teismai. Fakto teisinio vertinimo taisyklių taikymo ieškovė neginčija, todėl ši kasacinio skundo dalis turi būti atmesta.
- 40.3. Pagal CK 6.249 straipsnio 1 dalies formuluotę žalą gali patirti tik asmuo, o ne koks nors nematerialus rodiklis (BVP) ar objektas (biudžetas) balanso pavidalu. Remiantis vien CK 6.249 straipsniu, ieškinys niekada nebūtų patenkintas, nes pagal civilinės atsakomybės vieną iš sąlygų žalą negali kilti objektui, kuris nepriklauso ieškovei.
- 40.4. Ieškovė klaidingai interpretuoja valstybės ekonomikos sąvoką kaip nulėmiančią civilinių santykių buvimą. Valstybės ekonomika ir BVP nėra civilinių teisinių santykių dalykai, taigi, nėra tariamos žalos, atsiradusios iš civilinių teisinių santykių. Todėl byla dėl tariamos žalos nenagrinėtina civilinio proceso tvarka.
- 40.5. Susitarimas neturi būti taikomas sprendžiant jurisdikcijos klausimą, nes ieškovė atsiėmė savo priešieškinį iš ICISD arbitražo (nebaigtos arbitražo procedūros) dar iki Susitarimo įsigaliojimo.
- 40.6. Argumentai, jog ieškovė (Lietuvos valstybė, įskaitant ir Vyriausybę ir (ar) Energetikos ministeriją) neturi nei teisinio suinteresuotumo, nei kompetencijos teikti ieškinį vartotojų vardu ir jų naudai ir (ar) reikšti savarankišką ieškinį dėl BVP ar biudžetui

padarytos žalos bei ginti viešąjį interesą, nei įgaliojimų pagal teisės aktus teikti savarankišką ieškinį atsakovams, kurie nereikšė jokių pretenzijų ar ieškinių Lietuvai jos teismuose ir kuriems Lietuva neturi jokių regresinių reikalavimų, sudaro teisinį pagrindą nutraukti kasacinį procesą.

41. Atsakovas A. Z. atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo kasacinį procesą jo atžvilgiu nutraukti, o jo nenutraukus ieškovės kasacinį skundą atmesti. Atsiliepinas grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais kaip ir atsakovės UAB „ICOR“ ir atsakovo A. J. atsiliepinimas į ieškovės kasacinį skundą, todėl šie argumentai nekartojami. Papildomai atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą atsakovas A. Z. nurodo šiuos argumentus:

- 41.1. Ieškinio pareiškimas A. Z. pažeidžia Lietuvos priimtus ratifikuotus tarptautinius įsipareigojimus (ICSID konvencijos 21 ir 22 straipsnius; Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių 11 straipsnio 1 dalį), kuriais ieškovė atsisakė teisės į ieškinį A. Z. dėl jo duotų parodymų ICSID arbitražo teismui dėl analogiškų ICSID arbitraže ir šioje byloje pareiktų reikalavimų ICSID konvencijos 21 straipsnio a punktą ir 22 straipsnis liudytojams (atsakovui A. Z.) įtvirtina imunitetą nuo teismo persekiojimo, kuris apima draudimą persekioti liudytojus iškeldami prieš juos civilinius, baudžiamuosius ir administracinius procesus. Liudytojų apsauga nuo bet kokio pobūdžio persekiojimo, įskaitant civilinį, ar bauginimo ne tik sudaro Lietuvos imperatyvių tarptautinių įsipareigojimų turinį, bet yra vienas iš pagrindinių šiuolaikinės tarptautinės teisės principų, dėsnių.
- 41.2. Kasacinis procesas atsakovo atžvilgiu nutrauktinas, nes Energetikos ministerijos pavedimu kasacinį skundą pasirašė ir pateikė advokatai, kurie neturi teisės būti valstybės atstovais pagal įstatymą ar kitu teisiniu pagrindu, nes pati valstybė pagal nacionalinį teisinį reguliavimą neturi teisės savarankiškai reikšti ieškinį atsakovams Lietuvos teismuose.
42. Atsakovai UAB „Vilniaus energija, UAB Litesko“, „Veolia Energie International S. A.“ atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti atsakovams patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepinas grindžiamas šiais argumentais:
- 42.1. Ieškovė neginėja teismų nustatytos aplinkybės, kad, sprendžiant ieškinio priėmimo klausimą, privalo būti taikomos Investicijų įstatymo 6 straipsnio 2–3 dalys, pagal kurias tam, kad ieškinyje būtų nagrinėjamas Lietuvos nacionaliniuose teismuose, užsienio investuotojai „Veolia“ grupės įmonės turėtų išreikšti sutikimą ginčą nagrinėti Lietuvos teismuose, o tokio sutikimo nėra. Taip pat ieškovė neginėja teismų nustatytos aplinkybės, jog tapatus ieškovės ieškiniai ieškinyje yra nagrinėjamas SCC arbitraže ir Lietuvos teismai negali priimti ieškovės ieškinio vien šiuo pagrindu. Kadangi ieškovė šių aplinkybių neginėja, jos sudaro savarankiškus pagrindus atsisakyti priimti ieškinį ir atmesti kasacinį skundą.
- 42.2. Teismai tinkamai atliko ieškovės pateiktų faktų teisinį kvalifikavimą.
- 42.3. Teismai nepažeidė ieškovės teisės kreiptis į teismą. Teismai pagrįstai nustatė, kad ieškinį pateikė neįgalios vesti byla asmuo. Bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, įskaitant ir valstybę bei jos institucijas, privalo tinkamai, laikydamasis įstatyme nustatytos kreipimosi į teismą tvarkos, įgyvendinti savo teisę į teismą. Valstybės įstatymų leidžiamosios valdžios nustatytų įstatymuose taisyklių privalomumas vykdomajai valdžiai, pastarosios veikimas neperžengiant vykdomosios valdžios kompetencijos ribų, valdžių padalijimo idėja yra viena iš esminių demokratinės teisinės valstybės elementų.
- 42.4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. kovo 2 d. nutarimas Nr. 103 „Dėl įgaliojimo atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (valstybei) suteikimo“ (su pakeitimais ir papildymais), Žalos atlyginimo ir atstovavimo valstybei bei Vyriausybei įstatymas, iš kurių ieškovė kildina savo kompetenciją reikšti ieškinį, nesuteikia teisės energetikos ministerijai pareikšti ieškinį atsakovams Lietuvos Respublikos (Vyriausybės) vardu. Todėl viršijant suteiktos kompetencijos ribas, t. y. veikiant *ultra vires*, paduotas ieškinyje pagrįstai pripažintas kaip paduotas netinkamai įgyvendinant teisę kreiptis į teismą. Tai užtikrina teisinės valstybės principo viršenybę ir apsaugą nuo piktnaudžiavimo valdžia.
- 42.5. Teismai tinkamai taikė ir aiškino Susitarimą. Nė viename Susitarimo straipsnyje nėra nustatyta, kad ES valstybė narė įgyja teisę reikšti ieškinius kitos ES valstybės narės investuotojui savo nacionaliniuose teismuose. Susitarimas nenustato procesinių taisyklių, kuriais vadovaudamasi ES valstybė narė turėtų pareikšti ieškinį užsienio investuotojui savo nacionaliniuose teismuose. Atitinkamai ES valstybei narei reikšiant reikalavimus užsienio investuotojui savo nacionaliniuose teismuose, net ir tuo atveju, jeigu ieškiniai užsienio investuotojams būtų teisingi investicijas priimančios valstybės teismui (su tuo kategoriškai nesutiktina), ieškinio pareiškimo ir priėmimo klausimui spręsti yra taikomos šalies, kurios teismuose reikšiamas ieškinyje, nacionalinės procesinės taisyklės, pagal kurias, kaip minėta anksčiau, ieškinyje yra pareikštas netinkamai.
- 42.6. Teismai pagrįstai nusprendė, kad ieškinio teisingumui nustatyti nėra taikomas Briuselio Ibis reglamentas, ir tinkamai taikė tarptautinio teisingumo taisykles, nes minėto reglamento 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad reglamentas negali būti taikomas situacijoms, kuriose yra veikiamas *acta iure imperii*, – reglamentas netaikomas užsienio investuotojų ieškiniams, reikšiamiems prieš valstybę. Atitinkamai ir *vice versa* situacijoms – reglamentas netaikomas valstybių ieškiniams (priešieškiniams), reikšiamiems investuotojui. Briuselio Ibis reglamento preambulos 12 punkte taip pat nustatyta, kad reglamentas nėra taikomas klausimams, susijusiems su arbitražu, spręsti. Ieškovė pripažįsta, kad reikšdama ieškinį į Lietuvos nacionalinius teismus ji siekia „perkelti“ ICSID arbitražo bylos priešieškinį. Be to, teismai nustatė ir ieškovė neginėja, kad tapatus jos ieškiniai ieškinyje yra nagrinėjamas SCC arbitraže ir ieškinio Lietuvos teismai negali priimti vien šiuo pagrindu ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 5–6 punktai).
- 42.7. Ieškinyje keltami klausimai yra neatsiejami nuo Lietuvos Respublikos veikimo *acta iure imperii*. Ieškovė samprotauja, kad ieškinio priėmimo klausimas turėtų būti sprendžiamas remiantis Susitarimu. Aptariamas Susitarimas yra taikomas išimtinai ginčams, kuriuose sprendžiami valstybės veikimo *acta iure imperii* klausimai, t. y. užsienio investuotojų ginčams su investicijas priimančia valstybe dėl neteisėtų valstybės veiksmų įgyvendinant valdžią. Susitarimas nėra taikomas „civiliniams ir komerciniams ginčams“, kuriems yra taikomas Briuselio Ibis reglamentas.
- 42.8. Ieškovės cituojama ESTT praktika yra suformuota kardinaliai skirtingu *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) byloje ir nėra aktuali šiai bylai.
- 42.9. Taip pat teismai pagrįstai, netaikydami Briuselio Ibis reglamento, pateikė nuorodą į *domicile* principo taikymą ginčiuose su užsienio investuotoju iš ES valstybės narės esant tokiai situacijai, kaip analizuojama šioje byloje.
- 42.10. Teismai pagrįstai rėmėsi moksline išvada. Teisėjų tarybos nutarimu patvirtintų rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartų 1.10 punkte aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta, kad teismai turi teisę analizuoti teisės doktrinos šaltinius ir savo sprendimus grįsti teisės doktrinoje pateiktais išaiškinimais.
- 42.11. Teismai nepažeidė teisės normų, reglamentuojančių viešojo intereso gynimą, ir nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl viešojo intereso gynimo. Pagal ieškinyje išdėstytas faktines aplinkybes ieškovė siekia ginti tariamai už šilumą pėmokėjusius šilumos vartotojus, t. y. tariamai pažeistą šilumos vartotojų viešąjį interesą. Tai, kad ieškovė siekia ginti tariamai pažeistą šilumos vartotojų viešąjį interesą, viešojo erdvėje pripažino ir pats ieškovės vadovas Lietuvos Respublikos energetikos ministras Dainius Kreivys. [CPK 49](#) straipsnio 1 dalis bei Prokuratūros įstatymo 19 straipsnis nustato, kad teisė ginti viešąjį interesą suteikta išimtinai prokurorui, o ne Vyriausybei ar Energetikos ministerijai.
- 42.12. Nepriklausomai nuo to, kaip ginčo šalys kvalifikuoja ieškinį šioje byloje (kaip ICSID arbitražo tąsą – ICSID arbitražo procesą

ieškovės pareikšto priešiškinio perkėlimą į Lietuvos teismus – ar kaip ieškinį, kuris savo dalyku ir pagrindu yra iš esmės analogiškas ICSID ir SCC arbitražuose pateiktiems ieškovės priešiškiniams), teismas turėjo teisiskai kvalifikuoti šioje byloje pateikto ieškinio pagrindą ir dalyką ir, tą tinkamai padaręs, nusprendė, jog ieškiniu yra siekiama ginti viešąjį interesą. Todėl teismai pagrįstai nustatė, kad ieškovė neturi teisės ginti viešojo intereso, ir pagrįstai atsisakė priimti jos ieškinį.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl byloje pareikšto ieškinio kvalifikavimo ir Vyriausybės įgaliotos institucijos teisės pareikšti ieškinį dėl žalos valstybei atlyginimo

43. Byloje kilo klausimas dėl ieškovės Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Energetikos ministerijos, pareikšto ieškinio kvalifikavimo ir Energetikos ministerijos, įgaliotos Lietuvos Respublikos Vyriausybės, teisės pareikšti ieškinį Lietuvos Respublikos vardu užsienio valstybės investuotojui ir kitiems asmenims dėl žalos valstybei atlyginimo. Byloje teismai padarė išvadą, kad ieškovės pareikštas ieškinys dėl viešojo intereso gynimo, kurio ji neturi teisės pareikšti, nes tokia teisė jai nesuteikta įstatymu.
44. Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos – kiekvieno suinteresuoto asmens teisė ir vienas pagrindinių civilinio proceso teisės principų, įtvirtintų Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 4 straipsnyje, [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalyje, taip pat tarptautiniuose teisės aktuose (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6, 13 straipsniuose).
45. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudencijoje, aiškinant nagrinėjamu atveju aktualią Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, nurodyta, kad vienas iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą aspektų – kiekvieno asmens galimybė kreiptis į teismą dėl civilinio pobūdžio teisių ir pareigų klausimo išnagrinėjimo (EŽTT 2000 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Garcia Manibardo prieš Ispaniją*, peticijos Nr. 38695/97, 36, 39 punktai; 2001 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Mortier prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 42195/98, 33 punktas). Šio teismo praktikoje pabrėžiama, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą turi būti aiškinama teisės viršenybės, kurios vienas pagrindinių aspektų yra teisinio apibrėžtumo principas, reikalaujantis, kad bylos šalys turėtų veiksmingą teisminės gynybos priemonę, suteikiančią galimybę išspręsti jų civilinių teisių klausimą, kontekste (EŽTT 2001 m. sausio 23 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, peticijos Nr. 28342/95, 61 punktas).
46. Pagal EŽTT jurisprudenciją teisė į teismą nėra absoliuti – galimi tam tikri šios teisės apribojimai, nes teisės kreiptis į teismą pobūdis (prigimtis) lemia valstybinio reguliavimo poreikį. Valstybės taikomi teisės į teismą ribojimai bus suderinami su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimais, jei jie nesuvaržys ar nesulpnins asmens teisės į teismą tokiu būdu ar apimtimi, kad būtų pažeista šios teisės esmė. Teisės kreiptis į teismą ribojimai turi atitikti teisėtą tikslą ir turi egzistuoti pagrįstas proporcingumo ryšys tarp taikomų priemonių ir siekiamo tikslo (EŽTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 53723/13; 2017 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 18986/06).
47. [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pasisakydamas dėl teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo procesinių aspektų, kasacinis teismas yra nurodęs, kad [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintas teisminės gynybos prieinamumo principas tiesiogiai susijęs su [CPK](#) 13 straipsnyje įtvirtintu dispozityvumo principu, kuris reiškia, kad asmuo, manantis, jog jo teisės pažeistos, tik pats sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-474/2009](#); 2009 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-470/2009). Taigi teisės kreiptis į teismą ribojimas galimas tik įstatymu ar įstatymo pagrindu priimtu teismo sprendimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-199/2011](#)).
48. Teisėjų kolegija pažymi, kad teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos suinteresuotas asmuo įgyvendina pareiškdamas ieškinį ir jame suformuluodamas materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimą – ieškinio dalyką ([CPK](#) 135 straipsnio 1 dalies 4 punktas), t. y. išdėstydamas aiškų ir konkretų prašymą, kaip turėtų būti apgintos besikreipiančio suinteresuoto asmens supratimu ir požiūriu jo pažeistos teisės. Ieškinyje suformuluotas reikalavimas (ieškinio dalykas) apibrėžia civilinės bylos nagrinėjimo ribas. Ieškinio pareiškime ieškovas turi nurodyti, bet ne įrodyti ieškinio pagrindą, todėl atsisakyti priimti ieškinio pareiškimą dėl neaiškaus ieškinio dalyko ar pagrindo formulavimo teismas gali tada, jei iš pareikšto ieškinio yra neaiškus ieškovo reikalavimas, jo pagrindas ar ginčo ribos, dėl ko teismo procesas negali būti pradėtas.
49. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad pagal [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalį teisę į teisminę gynybą turi asmuo, kurio teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeistas ar ginčijamas. Joje įtvirtinta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą. Suinteresuotumas – tai savarakiškas teisinis interesas ir poreikis jį ginti. Teisė kreiptis į teismą nereiškia, kad asmuo gali reikalauti ginti nuo pažeidimų bet kieno teisę, o reiškia galimybę kreiptis į teismą dėl to, jog būtų apginta jo subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011; 2019 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-173-701/2019, 23 punktas). Teismas *ex officio* (pagal pareigas) privalo patikrinti, ar ginčas (jo atskiras reikalavimas) nagrinėtinas teisme, taip pat ar į teismą kreipėsi ir reikalavimus pareiškė suinteresuotas asmuo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2020](#), 30 punktas). Teisinis suinteresuotumas, kaip būtina procesinė prielaida reikalavimui teisme pareikšti, negali būti tapatinamas su pareiškėjo teise į reikalavimo patenkinimą, nes pagal [CPK 5 straipsnio](#) nuostatas suinteresuotu asmeniu pripažįstamas asmuo, manantis, kad jo teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeistas, t. y. tikėtinas ginčo materialinių teisių santykių dalyvis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-312-823/2019).
50. Teismas neturi teisės nepagrįstai varžyti asmens teisės pasirinkti savo teisių gynimo būdą bei formą, todėl sprendžiant ieškinio priėmimo klausimą turi būti derinami teisminės gynybos prieinamumo ir teisinio tikrumo principų reikalavimai. Asmens teisės reikšti ieškinį ribojimas jau ieškinio priėmimo stadijoje turi būti paremtas akivaizdžiu proceso įstatyme įtvirtinto pagrindo, patvirtinančio netinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, buvimu. Civilinės bylos iškėlimo stadijoje patikrinama, ar egzistuoja procesinio teisinio pobūdžio prielaidos ir teisės kreiptis į teismą sąlygos, tačiau į klausimą, ar ieškinys yra pagrįstas (materialinio teisinio pobūdžio prielaida) atsakoma tik išnagrinėjus bylą iš esmės.
51. Teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas). Taigi galimybė spręsti ginčą teisme civilinio proceso tvarka yra viena iš teisės kreiptis į teismą prielaidų.
52. Aiškindamas CK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktą, pagal kurį teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad asmens pateiktas ieškinys, nesusijęs su jo subjektyvių teisių gynimu, teismuose nenagrinėtinas ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas), išskyrus aiškiai įstatymuose nustatytus atvejus (subjektai, ginantys viešąjį interesą

įstatymo pagrindu) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-198-969/2018](#), 44 punktas; 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-187-969/2019](#), 23 punktas).

53. Nagrinėjamu atveju teismai, sprenddami ieškovės ieškinio atsakovams dėl žalos atlyginimo priėmimo klausimą, padarė išvadą, kad šiuo atveju ieškovė pareiškė ieškinį viešajam interesui ginti. Tokią išvadą teismai grindė tuo, kad pareikštu ieškiniu ieškovė siekia prisiteisti žalos, kurią patyrė šilumos ir karšto vandens vartotojai, atlyginimą, jiems brangiau mokėjus už šilumos energiją. Ieškovė, nesutikdama su šia teismų išvada, teigia, kad apeliacinės instancijos teismas, nesant įstatyme nustatyto teisinio pagrindo, performulavo ir netinkamai interpretavo pareikšto ieškinio dalyką ir pagrindą. Ieškovė teigia, kad ji pareiškė ieškinį ne dėl viešojo intereso gynimo, o dėl civilinės atsakomybės taikymo atsakovams, todėl ji veikia kaip savarankiškas civilinių teisinių santykių dalyvis.
54. [CK 2.35](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybė ir savivaldybės yra juridiniai asmenys. Vadovaujantis [CK 2.36](#) straipsnio 1 dalimi, valstybė, savivaldybė ir jų institucijos yra civilinių santykių dalyvės lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai. Valstybė ir savivaldybės įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per atitinkamas valstybės ir savivaldybių valdymo institucijas ([CK 2.36](#) straipsnio 2 dalis).
55. Kasacinio teismo praktikoje pasisakant apie valstybės bei savivaldybių padėtį civiliniuose teisiniuose santykiuose [CK 2.36](#) straipsnio 1 dalies nuostatų kontekste nurodoma, kad valstybės ar savivaldybės dalyvavimas civiliniuose santykiuose savaime nereikia viešojo intereso buvimo ir neteikia pagrindo suteikti kokių nors privilegijų tokiam santykio dalyviui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-440/2014](#)).
56. Teisė pareikšti ieškinį viešajam interesui ginti reglamentuojama [CPK 49](#) straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad prokuroras turi teisę pareikšti ieškinį ar pareikšimą, įstoti į prasidėjusį procesą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus, viešajam interesui ginti [CK](#), [CPK](#), Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytais atvejais. Vadovaujantis to paties straipsnio 2 dalimi, įstatymų nustatytais atvejais valstybės ir savivaldybių institucijos ir kiti asmenys gali pareikšti ieškinį ar pareikšimą viešajam interesui ginti. Nors šioje teisės normoje vartojama viešojo intereso sąvoka, tačiau jos turinys nėra atskleistas.
57. Pagal kasacinio teismo praktiką viešojo intereso gynimas yra vieno pagrindinių privatinės teisės principų – dispozityvumo principo, pagal kurį kiekvienas pats gina savo pažeistą teisę, išimtis, nustatyta siekiant apginti silpnesniosios šalies, kuri ne visada gali kreiptis į teismą su reikalavimu apginti jos subjekcinę teisę, bei asmenų, negalinčių savarankiškai pasinaudoti teise į gynybą, teises ir (ar) teisėtus interesus. Viešojo intereso gynimą civiliniame procese nulemia ir kitos priežastys, viena jų – privatinų santykių įvairovė, nes yra tokių civilinės teisės pošių ir institutų, kurių visuomeninis reikšmingumas yra didesnis nei kitų. Viešasis ir privatus interesai koegzistuoja ir iš dalies sutampa. Tokios sutapties buvimas – dar viena priežastis, dėl kurių civiliniame procese turi būti ginamas viešasis interesas. Teisės doktrinoje taip pat nėra suformuluotos viešojo intereso sąvokos, tai – neapibrėžtas teisės institutas, kurio turinį kiekvieno konkrečiu atveju nustato teismas. Įstatymų leidėjas, suteikdamas teisę prokurorui ar valstybės, savivaldybės institucijoms kreiptis į teismą, lyg iš anksto numato, kad konkretūs santykiai, iš jų kylantys ginčai gali būti susiję su viešuoju interesu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-578/2007](#)).
58. Kaip teisingai nurodė skundžiamoje nutartyje apeliacinės instancijos teismas, viešajam interesui civilinio proceso tvarka ginti yra būtinos dvi pirminės sąlygos: 1) ieškinyje viešajam interesui ginti yra pareikštas subjekto, kuriam įstatymų lygmeniu pripažįstama teisė teismine tvarka ginti viešąjį interesą; 2) subjektas, reikšiantis ieškinį viešajam interesui ginti, veikia pagal įstatyme apibrėžtą savo kompetenciją, t. y. įstatyme yra įtvirtinta tokio subjekto teisė (tiksliau – netgi pareiga, jeigu, žinoma, egzistuoja pagrindas imtis viešojo intereso gynimo) teismine tvarka ginti viešąjį interesą reikalaujant taikyti konkretų civilinių teisių gynimo būdą. Pažymėtina, kad šių sąlygų nebuvimas eliminuoja viešojo intereso gynimo civilinio proceso tvarką galimybę. Kita vertus, kompetencijos ginti viešąjį interesą neturėjimas neužkerta kelio kreiptis į prokurorą dėl viešojo intereso gynimo, t. y. viešasis interesas, neegzistuojant pirmiau įvardytoms sąlygoms, gali būti ginamas per prokurorą ([CPK 49](#) straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-314-611/2018](#), 40 punktas).
59. Teisėjų kolegija pažymi, kad tai, ar ieškinyje pareikštas dėl viešojo intereso gynimo, ar asmuo jį reiškia dėl savo subjektyvių teisių pažeidimo, sprendina ne tik pagal ieškinio faktinį pagrindą, bet ir pagal ieškinio dalyką. Šiuo atveju ieškovė pareikštu ieškiniu prašo priteisti žalos atlyginimą iš atsakovų ne šilumos vartotojų naudai, o būtent Lietuvos Respublikai. Be to, kaip pagrįstai kasaciniame skunde nurodo ieškovė, pareikštu ieškiniu prašomas priteisti žalos atlyginimas grindžiamas ne tik aplinkybe, kad dėl atsakovų neteisėtų veiksmų šilumos vartotojai galimai permokėjo už šilumos energiją ir karštą vandenį, bet ir kitomis faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis grindžiamas žalos valstybės biudžetui ir reputacijai padarymas. Tai iš esmės pripažino ir apeliacinės instancijos teismas, argumentuodamas reglamento „Bruselis Ibis“ netaikymą šiuo atveju. Todėl teisėjų kolegija nusprendžia, kad nagrinėjamu atveju pareikštu ieškiniu pagal ieškovės siekiamą materialųjį rezultatą (žalos, grindžiamos deliktinę atsakomybę reglamentuojančiomis teisės normomis, atlyginimo priteisimas ieškovei) ieškovė laikytina turinčia pakankamą teisinį suinteresuotumą kreiptis į teismą dėl galimai pažeistų savo subjektyvių teisių teisminės gynybos. Nors ieškovės (valstybės), kaip specifinio civilinių santykių dalyvio, ginčai paprastai susiję su didesniu viešojo intereso svarba, teisėjų kolegijos vertinimu, tai nesudaro pagrindo tokio subjekto reikšiamą ieškinį dėl savo pažeistų subjektyvių teisių gynimo kvalifikuoti kaip ieškinį viešajam interesui ginti.
60. Apibendrinama anksčiau nurodytą kasacinio teismo praktiką teisėjų kolegija padaro išvadą, kad viešojo intereso gynimo civiliniame procese ypatumas yra nulemtas aplinkybės, jog ieškiniu dėl viešojo intereso gynimo siekiama ginti ne tokį ieškinį turinčio teisę pareikšti subjekto, o trečiojo asmens, dėl kurio interesų gynimo kreipiamasi į teismą, interesus. Kaip nurodyta šios nutarties 57 punkte, viešojo intereso gynimas civiliniame procese laikytinas dispozityvumo principo išimtimi, nes tokiu ieškiniu ginami ne jį pareiškiančio subjekto interesai.
61. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju teismai nepagrįstai padarė išvadą, kad ieškovės pareikštas ieškinyje kvalifikuotinas kaip ieškinyje viešajam interesui ginti, nes neva juo prašomas priteisti žalos atlyginimas kildinamas iš šilumos ir karšto vandens vartotojams padarytos žalos, pastariesiems brangiau mokėjus už šilumos energiją. Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad vartotojų teisių gynimas vertinamas kaip viešasis interesas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-536/2008](#); 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-581/2008](#); ir kt.), byloje pareikšto ieškinio pagrindas ir dalykas nesudaro pagrindo padaryti išvadą, kad juo siekiama apginti kitų asmenų (šilumos vartotojų), o ne ieškinį pareikšusios Lietuvos Respublikos, interesus.
62. Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Pagal [CK 6.245](#) straipsnio 1 dalį, civilinė atsakomybė – tai turinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspingius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspingius). Civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai ([CK 6.246](#) straipsnio 1 dalis).
63. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismų išvada, kad ieškovė Lietuvos Respublika, atstovaujama Energetikos ministerijos, neturi teisės reikšti tokio pobūdžio ieškinio, nes tokia teisė jai nenustatyta įstatyme, neatitinka pirmiau minėto konstitucinio žalos atlyginimo principo ir prieštarauja Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 5¹ straipsnyje bei [CPK 49](#) straipsnyje įtvirtintam reglamentavimui. Kaip minėta, ieškovė Lietuvos Respublika pareikštu ieškiniu įrodo, kad jai atsakovų galimai neteisėtais veiksmais padaryta žala ir prašo priteisti jos atlyginimą. Todėl aiškinimas, kad valstybės interesai dėl jai padarytos žalos atlyginimo gali būti ginami tik [CPK 49](#) straipsnyje nurodytiems subjektams pareikšus ieškinį dėl viešojo intereso gynimo, neproporcingai riboja ir suvaržo pačios valstybės, kaip juridinio asmens, teisę reikalauti jai padarytos žalos atlyginimo.
64. Pažymėtina ir tai, kad teisinis suinteresuotumas, pagrindžiantis teisę į teisminę gynybą, negali būti paneigiamas argumentais dėl tokio

kreipimosi tikslingumo ar besikreipiančio asmens reikiamų reikalavimų pagrįstumo; sprendžiant, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nevertinamos aplinkybės, kurios yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir kurių pagrindu teismas sprendžia, ar patenkinti ar atmesti ieškinį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#), 35.9 punktą). Taigi teisinis suinteresuotumas, kaip būtina procesinė prielaida reikalavimui teisme pareikšti, negali būti tapatinamas su pareiškėjo teise į reikalavimo patenkinimą, nes pagal [CPK 5 straipsnio](#) nuostatas suinteresuotu asmeniu pripažįstamas asmuo, manantis, kad jo teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti, t. y. tikėtinas ginčo materialųjų teisių santykių dalyvis.

65. Pagal [CPK 2](#) ir 5 straipsnius teisminė gynyba taikoma tiems asmenims, kurie įrodo, kad jų teisės ir teisėti interesai pažeidžiami. Tačiau jeigu jie neįrodo, kad turi teisę ar teisėtą interesą dėl ginčo dalyko, tai ieškinyje gali būti atmetamas taikant [CPK 5](#) straipsnį dėl to, kad yra pareikštas netinkamas ieškovo – asmens, kuris neįrodė, jog jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#), 35.2 punktą).
66. Byloje taip pat keliamas klausimas dėl Energetikos ministerijos ir jos įgaliotų advokatų teisės veikti teisminiame procese. Atstovavimo valstybei ir Vyriausybei taisyklės reglamentuoja Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymas. Šio įstatymo 5° straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybei teisme, arbitraže atstovauja Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija (įstaiga), įstatymų nustatytais atvejais – kita institucija. Pagal to paties straipsnio 5 dalį atstovaujant valstybei ir (arba) Lietuvos Respublikos Vyriausybei, gali būti pasitelkiami advokatai (kiti teisininkai, bylos nagrinėjimo valstybėje turintys teisę teikti teises paslaugas), jeigu byla yra sudėtinga, reikia specialių žinių, patyrimo, užsienio valstybių teisės žinių arba kitais atvejais, kai tai yra būtina tinkamam ir efektyviam valstybės ir (arba) Lietuvos Respublikos Vyriausybės interesų gynimui.
67. Nagrinėjamo atveju teismų nustatyta, kad ieškovė Lietuvos Respublika ieškinį dėl žalos valstybei atlyginimo atsakovams pareiškė per atstovę – Energetikos ministeriją, kuri atstovavimo sutartimi pagal pavedimą pavedė advokatams atstovauti Energetikos ministerijai teismuose.
68. Tokia situacija, teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 5° straipsnio 1 ir 5 dalyse nustatytas atstovavimo valstybei ir Vyriausybei taisykles. Todėl darytina išvada, kad ieškinyje byloje pareikštas laikantis atstovavimo valstybei nustatytos teisinio reglamentavimo.
69. Pažymėtina, kad Vyriausybė, siekdama užtikrinti sklandų ir veiksmingą atstovavimą valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei teismuose, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 48 straipsnio 4 dalimi, taip pat atsižvelgdama į [CPK 51](#) straipsnio 4 dalį ir Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 51 straipsnį, patvirtino Atstovavimo valstybei ir Vyriausybei teismuose taisyklės (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimas Nr. 497 „Dėl Atstovavimo valstybei ir Vyriausybei teismuose taisyklių patvirtinimo“). Šių taisyklių 3.3 punkte įtvirtinta įgalioto atstovo sąvoka – tai valstybės atstovo paskirtas konkretus valstybės tarnautojas, darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, asmuo, atstovaujantis valstybei teisme pagal Ministro Pirmininko suteiktą įgaliojimą, advokatas, kitas asmuo, kuriam pavesta atstovauti valstybei civilinėje ar administracinėje byloje, o 3.4 punkte įtvirtinta valstybės atstovo sąvoka – tai teisės aktų nustatyta ar teisės aktų nustatyta tvarka įgaliota ministerija, Vyriausybės įstaiga, įstaiga prie ministerijos, kita valstybės institucija (įstaiga) ar kitas juridinis asmuo, kuriame eina pareigas valstybės tarnautojas arba dirba pagal darbo sutartį darbuotojas, atstovaujantis valstybei teisme pagal Ministro Pirmininko suteiktą įgaliojimą.
70. Minėtų taisyklių 4 punkte pabrėžiama ir atstovavimo principų svarba – atstovaujant valstybei teismuose laikomasi [CPK 7](#) ir 8 straipsniuose nustatytų proceso koncentracijos ir ekonomiško, kooperacijos (bendradarbiavimo), taip pat Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo 51 straipsnio 4 dalyje nustatytų valstybės interesų gynimo efektyvumo ir bendradarbiavimo principų. Taisyklių 5 punkte reglamentuotas ir tinkamo valstybės atstovo nustatymo klausimas. Ieškovas, pareiškėjas, teismas, valstybės institucija ir įstaiga valstybės atstovą nustato vadovaudamiesi atstovavimą valstybei teismuose reglamentuojančiais teisės aktais ir valstybės interesų gynimo efektyvumo principu, kartu atsižvelgdami į Taisyklių 3.4 papunktyje nurodytų juridinių asmenų nuostatus (įstatus), pavestą valdymo ar veiklos sritį. Jeigu procesiniai dokumentai teismo pateikti netinkamam valstybės atstovui, šis gautas procesinius dokumentus ne vėliau kaip per 2 darbo dienas administracinėje byloje ir ne vėliau kaip per 4 darbo dienas civilinėje byloje nuo jų gavimo persiunčia tinkamam valstybės atstovui ir motyvuotai pagrindžia šį persiuntimą.
71. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškinį valstybės vardu pareiškė Vyriausybės įgaliojimus gavusios Energetikos ministerijos, kurios viena iš veiklos sričių – šilumos ūkis (energetikos ūkio sritis, tiesiogiai susijusi su šilumos ir karšto vandens gavyba, perdavimu, tiekimu ir vartojimu), vardu veikiantys advokatai. Tai, teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka nurodytų Taisyklių 3.3 ir 3.4 punktus. Pažymėtina, kad pagal [CPK 58](#) straipsnį įgaliojimas gali būti duodamas tam tikrai įgaliotojo bylai, kelioms ar visoms jo byloms vesti arba atskiriems procesiniams veiksams atlikti. Byloje esanti atstovavimo sutartis (įgaliojimas) suteikia teisę advokatams Vilniui Bernatoniui ir Tadiui Varapnickui atstovauti Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai. Šiuo atveju į bylą ieškovės pateiktose atstovavimo sutartyje nurodyta, kad atstovavimo sutartimi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 103 „Dėl įgaliojimų atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (valstybei) suteikimo“ (su pakeitimais ir papildymais), advokatams pavesta atstovauti Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai visų instancijų bendrosios kompetencijos teismuose civilinėse bylose su minėta Vyriausybės nutarime nurodytais subjektais, taip pat santykiuose su bet kokiais įmonėmis, įstaigomis ir organizacijomis bei trečiaisiais juridiniais ir fizineis asmenimis tiek, kiek tai būtina klientės interesams nurodytuose teismuose procesuose užtikrinti. Taigi atsakovės UAB „ICOR“ atsiliepime į kasacinį skundą nurodytas argumentas, kad ieškovės ieškinį pagrįstai atsisakyta priimti, nes pateiktoje atstovavimo sutartyje nėra nurodyta, jog pavedama atstovauti Lietuvos Vyriausybei (valstybei), yra teisiskai nepagrįstas.
72. Teisėjų kolegija taip pat sutinka su ieškovės kasaciniame skunde nurodytu argumentu, kad ieškinio priėmimo stadijoje negali būti sprendžiamas jo pagrįstumo klausimas.
73. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad asmens teisė į teisminę gynybą materialiaja prasme yra subjektinė teisė, priklausanti nuo materialiojo teisinio pobūdžio faktų. Atsakyti, ar asmuo turi šią teisę, galima tik nustatius visas bylos aplinkybes, ištyrus ir įvertinus bylos įrodymus, nustatius taikytiną teisės normą. Teismas į šį klausimą atsako priimdamas sprendimą. Įstatymas draudžia atsisakyti priimti ieškinį ar nutraukti bylą dėl materialiojo teisinio pobūdžio motyvų (pvz., negalima atsisakyti priimti ieškinio motyvuojant reikalavimo teisės neturėjimu ar ieškinio senaties termino praleidimu). Tai svarbu teisei į ieškinio patenkinimą, o ne procesinei teisei į ieškinio pareikšimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-471-403/2018](#), 25 punktą).
74. Teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos ([CPK 5 straipsnio](#) 1 dalis) ir teisės į pareikšto reikalavimo patenkinimą santykis lemia tai, jog ieškinio priėmimo teismo žinion stadijoje teismo sprendžiami klausimai yra išimtinai procesinio teisinio pobūdžio, t. y. sprendžiama, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą ir ar jis šią teisę įgyvendina laikydamasis proceso įstatymų nustatytos tvarkos. Materialinio teisinio pobūdžio aplinkybės, susijusios su ieškovo teise į reikalavimo patenkinimą, analizuojamos bylos nagrinėjimo iš esmės metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje [3K-3-244/2003](#); 2008 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-380/2008](#); 2009 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181/2009](#); kt.).
75. Reikalavimo teisės neturėjimas, dėl kurio draudžiama atsisakyti priimti ieškinį, reiškia materialinį teisinį pareikšto ieškinio nepagrįstumą. Tuo tarpu proceso teisės kreiptis į teismą prielaidos yra vertinamos civilinės bylos iškėlimo stadijoje, o šių prielaidų nebuvimas sudaro pagrindą atsisakyti priimti ieškinį ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalis).

76. Vien įrodymų, patvirtinančių ieškinyje nurodytas aplinkybes, nepateikimas, juolab įrodymų nepakankamumas, kurį teismas įvertina tik nagrinėdamas bylą iš esmės, negali būti pagrindas nepritinti ieškinio. Nepritinti ieškinio dėl tokių įrodymų nepateikimo galima tik tais atvejais, kai be šių įrodymų neįmanoma nustatyti, ar šalis sieja teisiniai santykiai, ir kai ieškovas nenurodo konkrečių aplinkybių, kodėl atitinkamų įrodymų negali pateikti.
77. Teisėjų kolegijos vertinimu, skundžiamuose procesiniuose sprendimuose nurodyti teismų argumentai dėl ieškovės reikalavimo teisės neturėjimo prieštarauja pirmiau aptartam ieškinio priėmimo klausimo vertinimui.
78. Atsižvelgdama į tai, kas pirmiau nurodyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai nepagrįstai ieškovės ieškinį kvalifikavo kaip ieškinį dėl viešojo intereso gynimo, todėl padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovė neturėjo teisės pareikšti byloje tokio ieškinio. Teisėjų kolegijos vertinimu, aplinkybės, dėl kurių teismai atsisakė priimti ieškovės ieškinį atsakovams, reikšmingos sprendžiant dėl ieškinio patenkinimo, bet ne procesinės teisės į ieškinio pareikšimą įgyvendinimui.

Dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos ir reglamento „Bruselis Ibis“ taikymo

79. Kasaciniame skunde taip pat keliamas Lietuvos teismų jurisdikcijos nagrinėti kilusį ginčą Lietuvoje pagal reglamentą „Bruselis Ibis“ klausimas, t. y. ar Lietuvos Respublikos investiciniame arbitraže atsiimtas priešieškiniu pareikštas reikalavimas, kuris vėliau pareikštas nacionaliniame teisme, yra susijęs su Lietuvos Respublikos *acta iure imperii* (viena iš reglamento „Bruselis Ibis“ netaikymo sričių).
80. Reglamento „Bruselis Ibis“ 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Šis reglamentas netaikomas mokesčių, muitų ar administracinių byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdančioms valstybės įgaliojimus (lot. *acta iure imperii*).
81. ESTT praktikoje, aiškinant 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – reglamentas „Bruselis I“) nuostatas, dar pažymėta, kad sąvokos „civilinės ir komercinės bylos“ negalima aiškinti kaip paprastos nuorodos į vienos ar kitos atitinkamos valstybės nacionalinę teisę. Šią sąvoką reikia laikyti savarankiška sąvoka, kurią būtina aiškinti atsižvelgiant į minėto reglamento tikslus, sistemą ir bendruosius principus, išplaukiančius iš visų nacionalinės teisės sistemų (ESTT 2014 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, 24 punktas). ESTT taip pat yra pažymėjęs, kad ES teisės aktų leidėjas siekė įtvirtinti plačią šio reglamento 1 straipsnio 1 dalyje esančios sąvokos „civilinės ir komercinės bylos“ sampratą, taigi ir plačią šio reglamento taikymo sritį (ESTT 2019 m. vasario 6 d. sprendimas byloje *NK*, C-535/17, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
82. Nors tam tikri valdžios institucijos ir privatinės teisės subjekto ginčai gali patekti į reglamento „Bruselis I“ taikymo sritį, kai ieškinys susijęs su veiksmis, atliktais *iure gestionis*, kitaip yra tuo atveju, kai valdžios institucija veikia vykdydama viešosios valdžios funkcijas (ESTT 2014 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Kai viena iš ginčo šalių įgyvendina viešosios valdžios prerogatyvas, dėl jos vykdomų viešosios valdžios funkcijų, kurių neregamentuoja santykiams tarp privačių asmenų taikomos taisyklės, toks ginčas nepriskiriamas prie „civilinių ir komercinių bylų“, kaip jos suprantamos pagal reglamento „Bruselis I“ 1 straipsnio 1 dalį (ESTT 2009 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje *Apostolides*, C-420/07, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Siekiant nustatyti, ar ginčas susijęs su veiksmis, padarytais įgyvendinant viešosios valdžios funkcijas, reikia išnagrinėti pareikšto ieškinio pagrindą ir jo pateikimo sąlygas (ESTT 2013 m. balandžio 11 d. sprendimas byloje *Sapir ir kt.*, C-645/11, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; 2013 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje *Sunico ir kt.*, C-49/12, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
83. Vien tai, kad tam tikri įgaliojimai suteikiami viešosios valdžios aktu, savaime nereiškia, kad šiais įgaliojimais naudojamosi *iure imperii* (ESTT 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Pula Parking*, C-551/15, 35 punktas). Veikimas valstybės vardu ne visada reiškia viešosios valdžios funkcijų vykdymą (ESTT 1993 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje *Sonntag*, C-172/91, 21 punktas).
84. Apeliacinės instancijos teismas nagrinėjamu atveju sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovė Lietuvos valstybė – valstybė narė, kurioje buvo investuojama, veikia kaip valdžios subjektas, kadangi inicijuoja individualių valstybės narės ginčą su investuotoju iš kitos valstybės narės, pagal susitarimus dėl viešųjų valdžios institucijų taikomos nacionalinės ir ES teisės ir tuo neapsiribojant. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad ieškovės Lietuvos Respublikos inicijuojamos civilinės bylos ieškinio dalykas – žalos atlyginimas, grindžiamas investuotojų („Veolia“ įmonių grupės) tarptautinės dvišalės sutarties nuostatų pažeidimu, tinkamai nevykdant prisintų savo įsipareigojimų ir vykdančios investuotojo pareigas, taip pat bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimu. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, reglamentas „Bruselis Ibis“ netaikytinas byloms dėl investicijų apsaugos sutarčių pažeidimo, kadangi šiose bylose keliama klausimai dėl valstybės veiksmų vykdančios savo įgaliojimus (*acta iure imperii*).
85. Teisėjų kolegija su šiomis teismų išvadomis nesutinka. Pažymėtina, kad *acta iure imperii* koncepcija yra glaudžiai susijusi su valstybių suvereniteto bei *par in parem non habet imperium* doktrinomis – valstybė iš principo negali spręsti dėl kitos valstybės vykdančios valdžios funkcijas atliktų veiksmų, nes jos abi suverenos ir lygios, nebent pirmoji valstybė tiesiogiai ar numanomai atsisakytų imuniteto (Hafner, G.; Kohen, M. G.; Breau, S. *State Practice Regarding State Immunities*. Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 59).
86. Valstybės veiksmų skirstymas į *acta iure imperii* ir *acta iure gestionis* yra santykinio valstybės imuniteto doktrinos išraiška – dalį veiksmų valstybė atlieka vykdydama savo valdingus įgalinimus. Dėl šios dalies klausimų valstybė turi jurisdikcinį imunitetą ir, norint juos nagrinėti kitos valstybės teisme ar arbitraže, būtinas imuniteto atsisakymas. Kita dalis jos veiksmų nėra susijusi su valdingais įgaliojimais ir ji atitinkamose srityse veikia bendrais pagrindais, pavyzdžiui, komerciniais, kuriems jurisdikcinio imuniteto turėjimas nebūtų pateisinamas (Shaw, M. N. *International Law, Eighth Edition*. Cambridge University Press, 2017, p. 532).
87. Kaip matyti, *acta iure imperii* išimtis susijusi su valstybės suverenitetu. Be to, šio reglamento „Bruselis Ibis“ išimtis susijusi su valstybės atsakomybe už veiksmus ir neveikimą vykdančioms valstybės įgaliojimus, o ne valstybės ieškinio reikalavimu taikyti atsakomybę privačiam asmeniui. Taip pat teisėjų kolegija pažymi, kad byloje pareikšto ieškinio pagrindas ir dalykas suteikia pagrindą daryti išvadą, kad ieškovės pareikštas ieškinys grindžiamas deliktu reglamentuojančiomis teisės normomis, o ne viešosios valdžios prerogatyva, dėl jos vykdomų viešosios valdžios funkcijų. Todėl klausimas dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos nagrinėti byloje pareikštą ieškinį sprendžiamas pagal reglamento „Bruselis Ibis“ 7 straipsnio 2 punktą (*locus delicti* pagrindą) ir 8 straipsnio 1 punkte įtvirtintą atsakovų daugeto pagrindą.
88. Remdamasi anksčiau nurodytais argumentais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju teismai padarė nepagrįstą išvadą, jog reglamentas „Bruselis Ibis“ nagrinėjamu atveju netaikytinas dėl to, kad ieškiniu keliamas ginčas patenka į minėto reglamento taikymo išimtį – *acta iure imperii*. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovės ieškiniu inicijuojamas ginčas patenka į reglamento „Bruselis Ibis“ taikymo sritį, t. y. „civilinės ir komercinės bylos“ sąvoką. Tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad nagrinėjamu atveju teismai netinkamai sprendė tarptautinės jurisdikcijos klausimą ir padarė nepagrįstą išvadą, jog byloje pareikštas ieškinys nėra teisingas Lietuvos Respublikos teismams.
89. Atsakovė UAB „ICOR“ atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą taip pat prašė kreiptis į ESTT, jeigu byloje būtų nuspręsta, kad nagrinėjamu atveju nėra aišku, ar reglamentas „Bruselis Ibis“ taikytinas iš investicinio arbitražo į nacionalinius teismus perkeltiems ieškiniams, užduodant šiuos klausimus:

- 89.1. Ar reglamentas „Bruselis Ibis“ taikomas nustatant ES teismo jurisdikciją nagrinėti investicinius ginčus pagal ES valstybės narės reikalavimus, reiškiamus ES investuotojui pagal Susitarimo dėl dvšalių investicijų sutarčių tarp ES valstybių narių nutraukimo 10 straipsnį?
- 89.2. Jei į pirmą klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar reglamento „Bruselis Ibis“ 1 straipsnio 1 dalis, kuri nustato, kad šis reglamentas nėra taikomas valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdančias valstybės įstaigas (*acta iure imperii*), turėtų būti aiškinamas taip, jog šis reglamentas negali būti taikomas ir *vice versa* situacijoms, kai ES valstybė narė reikalavimus reiškia ES investuotojui?
90. [CPK 3 straipsnio](#) 5 dalyje nustatyta, kad teismas, nagrinėdamas bylas, taiko Europos Sąjungos teisės normas ir vadovaujasi Europos Sąjungos teisminių institucijų sprendimais, prejudiciniais sprendimais Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ir galiojimo klausimais. Teismas, kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, kurį išnagrinėti būtina, kad sprendimas byloje būtų priimtas, turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti dėl to prejudicinį sprendimą. Teismas, kuris yra galutinė instancija nagrinėjamoje byloje ir kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, privalo prašyti kompetentingos Europos Sąjungos teisminės institucijos prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu.
91. ESTT praktikoje išaiškinta, kad galutinės instancijos teismo pareiga kreiptis į ESTT pagal SESV 267 straipsnio 3 dalį nėra absoliuti, taikomos jos išimties. SESV 267 straipsnio 3 dalis pagal nusistovėjusią ESTT praktiką turi būti aiškinama taip, kad tokie teismai gali, sprenddami ES teisės klausimą, nesilaikyti pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo tik tuo atveju, jei jie konstatavo, kad iškeltas klausimas nėra svarbus bylai, kad dėl nagrinėjamos ES teisės nuostatos ESTT jau pateikė savo išaiškinimą arba kad tinkamas ES teisės taikymas yra toks akivaizdus, kad dėl to negali kilti jokių pagrįstų abejonių (ESTT 2005 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Intermodal Transports*, C-495/03, 33, 45 punktai). Be to, nacionalinis teismas nėra saistomas bylos šalių iniciatyvos ir sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priima savo nuožiūra (ESTT 1982 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Cilfit*, C-283/81, 9 punktus).
92. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad nors ESTT savo praktikoje nėra pasisakęs dėl analogiškos faktinės situacijos, kuri susiklostė nagrinėjamoje byloje, tačiau šios nutarties 70–72 punktuose nurodytose bylose yra pateiktas kriterijus ir gairės, kaip turėtų būti aiškinama reglamente „Bruselis Ibis“ vartojama sąvoka „civilinėse ir komercinėse bylose“ bei šio reglamento netaikymo išimtis dėl *acta iure imperii*. Teisėjų kolegijos vertinimu, aptarti kriterijai ir gairės yra aiškūs, todėl konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju kasaciniam teismui nekyla klausimų ir pagrįstų abejonių dėl aiškinimo ES teisės normų, kurias sudarytų pagrindą šioje byloje kreiptis į ESTT. Todėl atsakovės UAB „ICOR“ prašymas dėl tokio kreipimosi netenkinamas.

Dėl teismo pareigos aiškinti teisę

93. Kasaciniame skunde ieškovė taip pat nurodo, kad teismai pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias teismo pareigą aiškinti teisę. Ieškovės teigimu, teismai nepagrįstai byloje rėmėsi vienos iš ginčo šalių pateikta moksline išvada.
94. Teisėjų kolegija pažymi, kad teisminė sistema grindžiama principu *iura novit curia* (teismas žino teisę), kuris reiškia, jog faktinių bylos aplinkybių teisinė kvalifikacija yra teismo prerogatyva. Kadangi teisės taikymas ir aiškinimas pagal byloje nustatytas faktines aplinkybes yra išimtinė teismo kompetencija, teismas to negali pavesti atlikti kitiems asmenims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-167/2014](#) ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika; 2018 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-460-421/2018](#), 17 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika; 2022 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-2-611/2022](#), 48 punktas).
95. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į byloje esančios mokslinės išvados turinį ir teismų procesiniuose sprendimuose išdėstytus motyvus, kurie buvo įvertinti kasacinio teismo nutartyje, išaiškina, kad į bylą šalies iniciatyva pateikta teisės mokslininko rašytinė nuomonė teismui dėl byloje taikytinų teisės normų aiškinimo neatleidžia teismo nuo pareigos pačiam kvalifikuoti teisinius santykius ir aiškinti teisę pagal ginčo aplinkybes.

Dėl bylos procesinės baigties

96. Apibendrindama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai, sprenddami ieškinio priėmimo klausimą, nepagrįstai ieškovės pareikštą ieškinį kvalifikavo kaip ieškinį dėl viešojo intereso gynimo, taip pat nepagrįstai nusprendė, jog ieškovė šiuo atveju neturi teisės pareikšti ieškinio, ir nepagrįstai pripažino, kad ieškovės pareikštas ieškinyje nepatenka į reglamento „Bruselis Ibis“ taikymo sritį. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad teismai nepagrįstai atsisakė priimti ieškovės ieškinį kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka, todėl apskųstos nutartys naikintinos, o ieškovės ieškinio priėmimo klausimas perduotinas pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, nes nustatyti proceso teisės normų pažeidimai negali būti pašalinti apeliacinės instancijos teisme, kadangi ieškinio priėmimo klausimas spręstinas išimtinai pirmosios instancijos teisme ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis, 360 straipsnis).
97. Kadangi byloje teismai, sprenddami tarptautinės jurisdikcijos klausimą, pasisakė tik dėl reglamento „Bruselis Ibis“ nagrinėjamu atveju taikymo, nevertindami tarptautinės jurisdikcijos klausimų pagal minėto reglamento nuostatas, klausimą dėl ieškinio priėmimo iš naujo sprendantis pirmosios instancijos teismas turėtų įvertinti reglamente „Bruselis Ibis“ nustatytą jurisdikcijos pagrindų nagrinėjamu atveju būvimą.
98. Kiti kasacinio skundo argumentai pripažinti teisiškai nereikšmingais vienodos ir nuoseklios teismų praktikos formavimui, todėl teisėjų kolegija dėl jų plačiau nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

99. Kadangi ieškinio priėmimo klausimas grąžinamas iš naujo spręsti pirmosios instancijos teismui, šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neskirstomos ir paliktinos spręsti šiam teismui atsižvelgiant į bylos išnagrinėjimo rezultata.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 ir 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 28 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 14 d. nutartį panaikinti ir perduoti ieškinio priėmimo klausimą iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos

teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukaviniene

Egidija Tamošiūnienė

Donatas Šernas